

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Augustini in epistolam Iohannis ad Parthos tractatus decem - Cod. Aug. perg. 110

Augustinus, Aurelius

[Reichenau ?], [15. Jh.]

Ambrosius: liber de paradiso dei

[urn:nbn:de:bsz:31-44410](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-44410)

tua te saluam fecit. Vade in pace. Si enim qui mortuum tangit imundus est. sine dubio qui uiuentem tangit saluus est. Queramus ergo uiuentem. Sed iterum uideamus ne eum queramus inter mortuos. et dicat nobis sic et mulieribus illis. Quid queritis. uiuentem cum mortuis. Non est hic. sed surrexit. Ipse quoque dominus ubi queri uellet ostendit. Vade ad fratres meos. et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem uestrum. deum meum et deum uestrum. Ibi ergo queramus eum ubi quesuit Iohannes et inuenit. Ille eum in principio quesuit. et inuenit uiuentem apud uiuentem. filium apud patrem. Nos eum in temporibus sine queramus et complectamur pedes eius. et adoremus eum. ut dicat et nobis. Nolite timere. id est nolite timere a peccatis seculi. Nolite timere ab iniquitatibus mundi. Nolite timere a fluctibus corporalium passionum. Ego sum peccatorum remissio. Nolite timere a tenebris. Ego sum lux. Nolite timere a morte. Ego sum uita. Quicumque ad me uenit mortem non uidebit in eternum. Quonia ipse est plenitudo diuinitatis. Et ipse est deus. gloria. perpetuitas. a seculis. et nunc. et semper. et in omnia secula seculorum Amen. **Explicit liber sancti Ambrosij de bono mortis. Incipit feliciter liber eiusdem sancti Ambrosij de paradiso dei. Lege memoriter.**

Quod plantauit deus paradysum in eden secundum orientem. Et posuit ibi hominem quem formauerat uel quem primum.



Quod paradiso adorandus sermo. non mediocre estum nobis uidetur inuenire. Quid nam sit paradysus. Et ubi sit. qualis ue sit. inuestigare et explanare cupientibus. Maxime cum apud sue in corpore siue extra corpus nesciat raptum se tunc dicat usque ad tertium celum. Et rursum inquit. Scio huiusmodi hominem siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. quoniam raptus est in paradysum. et audiuit uerba ineffabilia. que non licet homini loqui. Pro huiusmodi glorior pro me autem non glorior. nisi in infirmitatibus meis. Si enim uolueris gloriarum non ero stultus. Nam ueritate dico. Ergo si huiusmodi paradysus est. ut eum solus paulus. aut uix aliquis paulo similis cum in uita degeret uidere potuerit. id est tunc siue in corpore siue extra corpus uiderit. meminisse non possit. Audierit tunc uerba quibus prohibitus sit uulgare quod audierit. quo tandem modo nos paradysum poterimus absolueri. que nec uidere potuimus. Et si potuissimus uidere. tunc prohiberem alijs intromittere. Simul cum paulus extolleret se reuelationum sublimitate sit uentus. quanto magis nobis scire. dum est. id sollicitus indicare. cum etiam reuelatio obnoxia sit. paulo non uilem igitur hunc paradysum estimare debemus. Et ideo relinquamus pauli esse secretum. Tamen quoniam legimus in genesis a deo paradysum esse

Non uilem igitur hunc paradysum estimare debemus. Et ideo relinquamus pauli esse secretum. Tamen quoniam legimus in genesis a deo paradysum esse

in oriente. et ibi esse posuit paradysum. autem iam possumus inuenire. Sed iterum uideamus ne eum queramus inter mortuos. et dicat nobis sic et mulieribus illis. Quid queritis. uiuentem cum mortuis. Non est hic. sed surrexit. Ipse quoque dominus ubi queri uellet ostendit. Vade ad fratres meos. et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem uestrum. deum meum et deum uestrum. Ibi ergo queramus eum ubi quesuit Iohannes et inuenit. Ille eum in principio quesuit. et inuenit uiuentem apud uiuentem. filium apud patrem. Nos eum in temporibus sine queramus et complectamur pedes eius. et adoremus eum. ut dicat et nobis. Nolite timere. id est nolite timere a peccatis seculi. Nolite timere ab iniquitatibus mundi. Nolite timere a fluctibus corporalium passionum. Ego sum peccatorum remissio. Nolite timere a tenebris. Ego sum lux. Nolite timere a morte. Ego sum uita. Quicumque ad me uenit mortem non uidebit in eternum. Quonia ipse est plenitudo diuinitatis. Et ipse est deus. gloria. perpetuitas. a seculis. et nunc. et semper. et in omnia secula seculorum Amen. **Explicit liber sancti Ambrosij de bono mortis. Incipit feliciter liber eiusdem sancti Ambrosij de paradiso dei. Lege memoriter.**

Quod plantauit deus paradysum in eden secundum orientem. Et posuit ibi hominem quem formauerat uel quem primum.

Quod paradiso adorandus sermo. non mediocre estum nobis uidetur inuenire. Quid nam sit paradysus. Et ubi sit. qualis ue sit. inuestigare et explanare cupientibus. Maxime cum apud sue in corpore siue extra corpus nesciat raptum se tunc dicat usque ad tertium celum. Et rursum inquit. Scio huiusmodi hominem siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. quoniam raptus est in paradysum. et audiuit uerba ineffabilia. que non licet homini loqui. Pro huiusmodi glorior pro me autem non glorior. nisi in infirmitatibus meis. Si enim uolueris gloriarum non ero stultus. Nam ueritate dico. Ergo si huiusmodi paradysus est. ut eum solus paulus. aut uix aliquis paulo similis cum in uita degeret uidere potuerit. id est tunc siue in corpore siue extra corpus uiderit. meminisse non possit. Audierit tunc uerba quibus prohibitus sit uulgare quod audierit. quo tandem modo nos paradysum poterimus absolueri. que nec uidere potuimus. Et si potuissimus uidere. tunc prohiberem alijs intromittere. Simul cum paulus extolleret se reuelationum sublimitate sit uentus. quanto magis nobis scire. dum est. id sollicitus indicare. cum etiam reuelatio obnoxia sit. paulo non uilem igitur hunc paradysum estimare debemus. Et ideo relinquamus pauli esse secretum. Tamen quoniam legimus in genesis a deo paradysum esse

plantatum fin oriente. et ibi esse positum hominem quem blasmauit deus. Istius paradisi auctorem iam possumus inuenire. Quis est enim qui potuit fingere paradisu nisi omnipotens deus qui dixit et facta sunt. nuquam indigens eorum que generari uellet. Ipse ergo plantauit paradisu. de quo dicit sapientia. Omnis plantatio qua non plantauit pater meus eradicabitur. Bona angelorum plantatio. bona sanctorum. Sancti enim sub ficu et uite dicuntur in illo pacis future tempore. in quibus typus est angelorum. Ergo paradisu est pluma ligna habens. scilicet ligna fructifera. ligna plena sua atque uirtutis. de quibus scriptum est. Exultabunt omnia ligna siluati. Ligna semper florentia uiriditate meritorum. sic illud lignum quod plantatum est secus decursus aquarum aut folium non defluit. quia totus in eo fructus exuberat. Hic ergo paradisu est. Locus autem eius in quo est plantatus dicitur uoluptas. Unde et sanctus dauid. Et torrente uoluptatis tue potabis eos. Legisti enim quia fons procedit ex eden qui rigat paradisu. Hec igitur sanctorum flumina que plantata sunt in paradiso quasi profluo quodam torrentis spiritus irrigant. De quo etiam alibi ait. fluminis impetus letificat ciuitatem dei. Est autem ciuitas illa que sursum est ierusalem libera. in qua diuersa sanctorum merita pullularunt. In hoc ergo paradiso hominem deus posuit quem blasmauit. Intellige etiam quia non eum hominem qui secundum ymaginem dei est posuit. sed eum qui secundum corpus. Incorporealis enim in loco non est. Posuit autem eum in paradiso sicut solem in celo expectantem regnum celorum. quemadmodum creatura expectat reuelationem filiorum dei. Ergo si paradisu est in quo erat exorta uirgulta uidetur paradisu anima esse. que multiplicat semine acceptum. in qua uirtus unaqueque plantatur. In qua erat etiam lignum uite hoc est sapientia. sicut dixit salomon. Quia sapientia non de terra orta est. sed de pre. Est ei splendor lucis eterne et manatio omnipotentis gratie. Erat autem lignum sancti boni et mali in paradiso. Sic enim habes. quia produxit deus lignum speciosum ad aspectum. et bonum ad escam. et lignum uite in paradiso. et lignum sancti boni et mali. Postea uidebimus utrum et hoc lignum speciosum ad aspectum et bonum ad escam fuerit sicut et cetera. Et in loco de hoc oportum disputabitur. quo hominem ex hoc gustante ligno inuenimus esse deceptum. Interi nichil habemus quod nunc reprehendere debeamus. et si ratione scire non possumus. Neque enim in hac creatura mundi si qua nobis difficilia intellectu uidentur et incomprehensibilia ingenio nostro temerario quodam debemus quod gemmare uidentur. ut creatura serpentium. uenenatiumque aliorum animantium. Quippe homines quia ratione singula queque sunt facta intelligunt adhuc et scire non possumus. Sunt enim pluma que non nostro ingenio metienda sunt. sed ex altitudine diuine dispositionis et uerbi sunt estimanda. Pone enim sine iudicio tamen assertionis future. Ideo tibi hoc lignum sancti boni et mali displicere. quia postea quam gustauerunt ex eo homines intellexerunt esse se nudos. Attamen ad confirmationem diuine operationis dicam tibi et hoc lignum in paradiso exortum. et ideo a deo esse prouissum. ut possumus supereminentiam boni scire. Quomodo enim si non esset sancti boni et mali inter bonum et malum discretionem aliquam dicerem? Nam neque quod malum erat malum iudicaretur esse nisi esset sancti boni.

Sic ergo et in scripturis diuinis non facile reprehendam aliquid quod intelligere non possumus.

in qui mortuū tangit in illis
us est. Quicquid ergo inuenit
er mortuos. et dicit nobis se
u uellet ostendit. Vade ad
rem meū et pater uerū domi
ū ubi quiescit iohannes et
et inuenit uiuentē apud
m in tempore sine queram
remis eum. ut dicit et uol
atis seculi. Nolite timere
a fluitibus corporaliū
tolite timere a tenetis. Ergo
sum uita. Quicquid ad
uonia ipse est plenitudo di
etutatis. a seculis. et nunc. Amen.
Explicit liber sancti
nter liber eiusdem sancti
riter.
den secundum orientem. Et
at uel quem pmpit.
horrendis sermo. no medone
der inuente. Quod non sit
ibi sit. qualis ue sit in
upientibus. Maxime in ap
sue extra corpus nescit
ant usq. ad terram. Et
Sic huiusmodi hominem
eō corpus nescio dicit
in paradisu. et audiat uer
e no licet hō loqui. p
bor. n i infirmitatibus
Nam ueritate dico. Ergo
ulus. aut uix aliquis p
nerit. id est tū siue in corpore
no possit. Audierit tū uerbe
nerit. quo tūde modo nos p
er uidere potum. Et si p
mare. Simul tū paulus ex
rtus. quō magis uobis scilicet
ā reuelatio omnino et p
e debetis. Et ideo reuelatio
in genesi. a deo paradisu

Scientia autem boni esse non posset, nisi esset et mali. Neque rursus quod bonum
erat sciremus bonum esse nisi esset scientia mali. Cape exemplum de ipsa condi-
tione humani corporis. Nempe habet et amaritudinem quandam fellis,
que si in commune prospicias ad salutem hominis utilis inuenitur. Ergo et quod
malum putamus plerumque non per omnia malum est, si in ratione utile. Nam
sicut fel in parte est corporis, et tamen ad totius utilitatem corporis prodest.
Ita utilitati omnium profutura sciens deus scientiam boni et mali in parte
constituit, ut in commune prodesset. Denique serpentem in paradiso
inuenis, utique non sine dei uoluntate generatum. In serpentis autem
figura diabolus est, fuisse enim diabolum in paradiso etiam Iezechiel pro-
pheta docet, qui dicit super principem tyri. In uoluptate inquit pa-
disi factus es. Principem tyri in figura accipimus diaboli. Quod nunquam
et hinc accusabimus dominum, quia thesauros eius altitudinis et scientie
absconditos in christo et occultos comprehendere non possumus, nisi quos ipse
reuelare dignatus est. Reuelauit tamen ut sciamus etiam diaboli mali-
tiam ad salutem prodesse hominibus, non quod diabolus prodesse uelit, si quod ma-
liciam eius etiam repugnantis conuertit nobis dominus ad salutem. Denique
huius malitia iustitiam eius exortat ut certaret et uinceret, et uictoria
corona sequeret. Nemo enim nisi qui legitime certauerit coronatur.
Ioseph quoque castimonia nunquam ad nostram memoriam peruenisset, nisi mulier
domini eius contubernialis ignis ignitis diaboli spiculis motata temptas-
set eius affectum, nisi postremo affectasset eius uirginitatem, quo clarior esset
castimonia uiri, qui mortem pro castitate contempsit. Vis scire osulum
dei? Nempe diabolo auctore necesse uidentur iustis hominibus preparari,
exercenti quoque pernicia filiorum. Attamen dominus etiam abraham hac parte
temptauit ut molari sibi filium ab eodem postularet, qua temptatione
abraham fidelis est domino comprobatus, quod a deuotionis obsequio nec
dilecti filij infatigatione sit reuocatus. Ita ergo et lignum scientie boni et mali
in paradiso, quod erat speciosum ad uisum, et bonum ad escam specie uidebatur.
Non enim usu bonum ad escam erat, quoniam esca eius uideretur hominibus obfuisse.
Ergo est, quod in singulis nocet in commune prodest. Unde Iude nocuit
diabolus, si propter illum omnes apostolos coronauit, qui malicie eius temptatione
uicerunt. Itaque neque dubitandum neque reprehendum quod in paradiso diabo-
lus erat, quoniam quidem hoc concludere sanctis non potuit iter ne quis asce-
deret. Neque enim iustis habitationem incolatus tanquam possessor eripuit.
Ergo enim ut aliquos desideres atque uitiosos ab incolatu superne possessionis
auerterit, illud multo angustius multoque pulchrius quam sanctorum orationibus
excludit, nisi completum fuerit illud. Videbam sathanam sicut fulgur
de celo cadentem. Ergo non metuumus eum qui eo usque infirmus est ut et
ipse casurus in terram sit. Accepit quidem temptandi licentiam, si non accepit
copiam subruendi nisi sua sponte labat infirmus affectus, qui sibi auxilium
non nouit accersire. Et ideo qua fraude temptauerit primum hominem, quidue
in homine putauerit esse temptandum, quo ordine, qua arte, cognoscere

LXX
... ut auerere possimus. Pl
... ne fuisse. Iacet in celo astr
... sermone uideant offendit
... illius lectionis. Namq
... punitur ab hinc me
... figura amplexus delectati
... constitutus quam
... suu hystoria me
... Nacti ipi in grec
... unde et quida adam No
... illas in euang. accens
... aduenti pro sensibus u
... Nam si eua
... habuisset fides nuq pua
... neq ex illa uirtutis morte
... quoda fertis. hoc e au feru
... uel exortata ter
... tione tanq adam. Est et sens
... infirmi retroueres nature
... modione. considera. que heat
... potadsum. Qui fons
... quia scripti est.
... de uentre eius fluent aque u
... irrigat paradisi lignu fructu
... fons sicut legisti. fons em pad
... Vi et salomon ait. Bibe a
... fons. hic e fons qui pro
... atis au. hic fons qui irrigat
... merito pullulans. C
... nomen ym est friso
... est auru. Terre aut illuc
... prasimus. Et nomen sedi e
... et flumen terru tygris. hic
... castrates. Nec ipi quatuor
... de ganges phison d
... dam. Geon aut nilus. q
... aut dr q tygris et
... constituta sit. Qd e
... expisit. Si queadme
... euangelu dicens. Si quis s
... ppham qui ait. Venite et
... misau uobis. Sicut g son
... uirtutu est cetera. que nos
... que nulta est. no ex ca

opus est. ut cauere possimus. Pleriq; tñ qui uolunt i paradiso
 diabolū nō fuisse. licet in celo astantem cū angelis legerim⁹. ne
 in isto sermone uideant⁹ offendi. sibi suā accipiant uoluntate inter
 ptationē istius lectionis. Namq; ante nos fuit qui per uoluntate
 et sensum puaricationē ab hoīe memorauerit eē cōmissam. i spetie
 serpentis figurā accipiens delectationis in figura mulieris sensū animi
 mentis q; constituens. quam uoluntate gree. deceptū aut
 sensū puaricationē sibi historiā mentē asseruit. quā gree nouum uo
 cant. Recte igit in gree uiri figurā accepit
 mulieris. Unde et quidā Adam Nouum terrenū interpretati sūt. Dñs
 aut uirgines illas in euang. attensis factibus. uel extinctis expecta
 tes sponsi aduentū pro sensibus uel integris sapientū ut corrup
 tis insipientū posuit. Nam si eua hoc ē sensus p̄me mulieris. ac
 census habuisset faces. nūq; puaricationis sue nos cruciatibus impli
 casset. neq; ex illa uirtutis immortalitate recidisset. Est q; paradysus
 terra quedā fertilis. hoc ē aīa fecunda. in eden plantata. hoc est. in
 uoluptate quadā. uel exercitata terra. in qua aīe sit delectatio. Est
 etiā Nonne tamq; adam. Est et sensus tamq; eua. Hāc ne haberes
 q; ad infirmū retorqueres nature. uel obnoxia in tollerandis peri
 culis conditionē. considera. que hēat aīa ista subsidia. Erat fons
 qui irrigaret paradysum. Qui fons nisi dñs ih̄sus xp̄us. fons uite
 eterne sicut et pater. qua scriptū est. Qm̄ apud te est fons uite. Deūq;
 flumina de uentre eius fluent aque uive. Et fons legit. et flumens le
 git. qui irrigat paradysi lignū fructuosum. q; ferat fructū iuitā etnā.
 Hic q; fons sicut legisti. fons em̄ p̄cedit inquit ex eden. i. in aīa tua
 fons ē. Vñ et salomon ait. Bibe aquā de tuis uasis. et de puteorū
 tuorū fontibus. Hic ē fons qui procedit ex illa exercitata et plena
 uoluptatis aīa. hic fons qui irrigat paradysū. hoc ē uirtutes anime
 eminentissimo merito pullulans. Et diuidit inquit hic fons in
 quatuor mitia. Nomen vni est fyson. hic ē qui circuit om̄ē terrā
 euilath ubi est aurū. Terre aut illius aurū bonū est. ubi ē carbūcul⁹
 et lapis prasimus. Et nomen sedi gree. hic ē qui circuit om̄ē ethio
 piam. Et flumen tertū tygris. hic ē qui uadit q; assyrios. Et flumē
 quartū eufrates. Hec igit quatuor sūt flumina. hoc est physon. Se
 cundū hebreos dē ganges physon dē. ganges sibi greges. qui fluit
 cōt̄ indiam. Geon aut nilus. qui circuit terrā egypti. ut ethiopia.
 Mesopotamia aut dē q; tygris et eufrates induserunt eā. eo q; iter
 duo hec flumina cōstituta sit. Qd̄ etiā longe positus nomē ipm̄ et opi
 mo cōmuni exp̄ssit. Si queadmodū fons dē sapia dei. fons em̄
 est sibi euangelū dicens. Si quis sitit ueniat ad me et bibat. fons
 est et sibi p̄pham. qui ait. Venite et edite de meis panib⁹. et bibite
 vniū qd̄ miscaui uobis. Sicut q; fons uite est sapia fons gree sp̄alis.
 Ita fons uirtutū est ceterarū. que nos ad eterne cursū uite dirigunt.
 Ex hac igit aīa que culta est. nō ex ea que inculta. fons iste procedit.

ut irriget paradysum. hoc e quoda diuersarum fructifera uirtutu. quaz
sunt quatuor initia. In qua sapia ista diuidit. Que sunt quatuor initia
uirtutu. n. vnu prudentie. Aliud temperantie. Tertiu fortitudinis. Quatu
iusticie. Que etia sapientes istius mundi ex nris assumpta. in suoru
scripta libroz transulerunt. Itaqz sicut fons sapie. ita etia flumina
ista quatuor quoda ex illo fonte manantia sunt fluentia uirtutum.
Physon igit prudentia e. Et ideo hnt bonu auru. et splendu carbuncul.
et prassinu lapide. Auru em pro iuentis prudentibus frequer ac
cipimus. Unde et dñs p ppham ait. Dedi illis auru et argentu. Et
dauid de prudentibus dicit. Si dormiatis inter medios eleros. pau
penne columbe deargentate. et posteriora dorsi eius in specie auri.
Et q ueteri et nouo testamento qui inheserit. in ipa secreta sapia
dei disputationis possit ubertate procedere. hoc g bonu auru dicit
monetale qd corruptibile atqz terrenu est. Habet etiam inquit sple
didu carbuncul. in quo quida aie nre uiuit igniculus. Habet et
prassinu lapide. qui uiride quoddam atqz uitale coloris sui speciem
ostentare uideat. Virent em arbuta que uiuunt. auerit e contra
quecuqz moriunt. Viret terra du floret. Virent et semina du prupit.
Et bene pmo loco hic flumius positus est. physon. qui sicut hebreos ph
son dr. hoc e moris mutatio. Qui no unam gente transiit. s.
etia per lidiam fluit. Non em angusta quoda. s. diues utilitatum
prudentia est que plibus proffit. Ideo pma. Ut si quis de paradiso
sunt egressus. uelut quoddam eu prudentie flumen accipiat. ut cito
possit auertere. Et p hanc ad paradysum facile reuertat. hic flumius
a multis homibus frequer. pulchritudine qz et fertilitate maximaz
habere phibet. Et ideo prudentia in specie hui accipit. que plinos
fructus attulit i dñi salutaris aduentu. atqz in extrema terraruz
fluit. quia per sapiam omes hoies sunt redempti. Vn et dictu est. In
omnem terram exiuit sonus eoz. et in fines orbis terre uerba eoz.
Secundus e flumius Geon. sup que lex data est isrlitis. cu essent in
egypto constituti. ut ex egypto recederent. et succincti libos ederet
agnu. qd insigne e temperantie. Castos em et sificatos oportet dñi
pasca celebrare. Et ideo iuxta istu flumiu legitima pmo obseruana
constituta est. quia significat hoc nome quenda terre hiatu. Sicut
igit terra et quecuqz purgantia ut frondes in ea sunt hiatu absor
bet. Ita castitas omis corporis passiones abolere cosueuit. Meritoqz
ibi pmi obseruantie constitutio. quia p lege absorbet carnale pmi.
Bene g geon in quo figura e castitatis. circuire terra ethiopia dr.
ut abluat corpus abiecti. et carnis uilissime restingat incendiu.
Ethiopia em abiecta et uilis latina interpretacione signat. Quid aut
abiectius nro corpore. Quid tam ethiopic simile. qd etia ngru
e quibusda tenebris peccatoz. **T**ertius e flumius tygris. qui
uadit contra assyrios. ad que puaricator isrl captiuus e ductus. hic
flumius dr uelocior ee oibus. que incolunt assyri. hoc e dire geres.

... significat incipit. Ergo
... corporis uita capti
... similis estimatur
... fonte dei manat
... quecuqz transuect
... heret obstaculis
... atqz habud
... que om
... hnt fructus u
... sibi prodest. et
... Pleriqz
... nullo
... qua comen
... hnt
... alicuius asserit
... hebreoz et assyrioz p
... aqua alioru flumiu. D
... ibi mard
... aut alia sunt uia. M
... Ideo no ex lucis q
... Nam em pars e per se iusti
... virtutes principales
... tpra. **T**
... prudentie fuit. quo
... et Enos. hoc est homo
... et Enoch
... et Noe qui et ipse iustus et
... et Abraham et ys
... in quibus casta et pur
... Immaculatus em ysac per
... corpus partus q diuin
... nate immanitati figura prest
... sunt reprobationes e
... sicut in uno. et se
... in lege moris et rehs pph
... de gredeon. barach. sam
... et reteris pphetis. Anania
... per fidem deuiterit reg
... obstruxerit ora leon
... anes gladij. eualuert
... castra reperit exteroz. N
... est. Secti em sunt. sic
... gladij mortui. Crauerit in ca
... dolent afflicti. quoz mentu

Hoc em significat interpretatio. Ergo quicumq; fortitudine animi pra-
 uatitiora corporis uicia captiuauerit, dirigens ad supna. iste
 huius fluminis similis estimatur. Et ideo etia fortitudo de illo qui
 e in paradiso fonte dei manat. Fortitudo aut quoda cursu rapi-
 do obstantia queq; transuerberat. nec aliquibus cursus eius
 impedimentoz heret obstaculis. **Q**uartus e fluiu eufrates.
 qui latine fecunditas atq; habundantia fructuum nuncupat. pferens
 quoddam insigne iusticie. que omne pascat aiam. Nulla em ha-
 bundantiores uidet hre fructus uirtus. q; equitas atq; iustitia.
 que magis alijs q; sibi prodest. et utilitates suas negligit. tota
 emolumenta pponens. Pleriq; eufraten ditu putant hoc est
 caletando. eo q; hominum gen? nullo magis q; iusticie equitate letet.
 Causam aut cur ceteri qua comentant fluij describunt regiones
 locoru. qua eufrates comentatu ht no describat. illam accipimus.
 Quia aqua eius uitalis asserit. et que foueat atq; auget. Vnde
 Aupen eu hebreoz et assyrioz prudentes dixerunt. Cont aut
 fertur ee aqua alioru fluminu. Demide qua ubi prudentia. ibi
 et malitia. Vbi fortitudo ibi iracundia. Vbi teperantia ibi itepatia
 pleriq; est. aut alia sunt uicia. Vbi aut iusticia ibi concordia virtu-
 tum est ceteraz. Ideo no ex lucis qua fluit. hoc e no ex pte cog-
 nitur. Non em pars e per se iusticia. s; q; mater e ouim. In his
 g fluminibus uirtutes principales quatuor expmunt. que ueluti
 mundi istius incluserunt tpra. **P**rimu igit tpus ex mundi pnci-
 usq; ad diluuiu prudentie fuit. quo in tpre iusti numerant. Abel
 a deo dictus. Et Enos. hoc est homo ad ymagine dei factus. qui
 sperauit uiuicare nom dm. Et Enoch. qui de latine dei gra raptus
 ad celu. Et Noe qui et ipe iustus. et quedam requietis directio.
Secundu tempus et Abraham et ysaac. et iacob. reliquoz q; nus
 patriarchaz in quibus casta et pura quedam tprantia religionis
 effulsit. Immaculatus em ysaac per reppmissionem abrahe dat filij.
 no tam corporalis partus q; diuine munus pferens indulgentie.
 In quo uere immaculati figura pcessit. ut aptus docet dicens. Quia
 abrahe dicte sunt reppmissiones et semini ei. No dicit. et semib?
 taq; in multis. s; sicut in uno. et semini tuo qd e xpus. **T**ertiu
 tpus est in lege moysi et ceteris pphetis. Defiaet em me tempus
 enarrandi de gedeon. barach. samson. salomone dauid. damiel. et
 samuel. et ceteris pphetis. Anania. azaria. misahel. damiel. helia.
 heliseo. qui per fidem deuiterunt regna. opati sut iusticia. pcepert
 reppmissiones. obstruxerunt ora leonu. extinxerunt uirtutem ignis.
 effugerunt aces gladij. eualuerunt de infirmitate. fortes fuerunt
 in bello. castra ceperunt exteroz. Non imerito igit in his species
 fortitudinis est. Secti em sunt. sic infra habes. temptati. imacta-
 tione gladij mortui. Cirauerunt in caprimis pellibus. egentes. angu-
 stati. et dolorib? afflicti. quoz meritis no erat dignus orbis. In



R solitudinibus errantes. in montibus et in speluncis. et in foueisque.
Necte igitur in his speciem fortitudinis collocam? Secundu euangeliz
autem digna e figura iusticie. quia uirtus e in salute omni credenti.
Demq; ipse dñs ait. Sine mō. Sic em̄ deat nos impleze omne iusticia.
Que quidem parens ceteraz e secūda uirtutu quada in. In quo aliq
haru quas diximus principalis e uirtus. in eo etiā cetera p̄sto sūt.
quia ipse sibi cōnexe sunt. cōtecte q; uirtutes. Nam utiq; et abel
iustus. et fortissimus ac patientissim⁹ Abraham. et prudentissim⁹
pphe. et moyses eruditus in oī sapia egyptioꝝ maiore honestate
estimauit egypti thesauris obprobriū xpi. Et quis sapientior q̄ da
mel. Salomon quoq; sapiam poposat. et meruit. Dicitū est ergo
de quatuor uirtutu fluminibus. quoz potus e utilis. Et quia phison
aurū bonū terre. et carbunculū. et lapidem prassimū hīc dicitū est.
hoc quoq; quale sit consideremus. Videt em̄ nobis tanq̄ aurū bo
nū enos. qui prudenter dei nomen scire desiderauit. Enoch autē
qui translatus e et mortem nō uidit. carbunculus quidā e boni odo
ris. quē operibus suis scis Enoch cū deo detulit. grām quandam
factis et morib⁹ sp̄rans. Noe uero tanq̄ prassimus lapis. uitalem
colore p̄tulit. Siquidē diluuij t̄p̄e solus uelut ad future ḡstituti
nis uitalis semen in illa archa est reseruatus. Ergo bñ paradisi
qui pluribus fluminib⁹ irrigat⁹. scdm orientem. nō ḡtra orientem.
hor e s̄m illū orientem. cui nomē est oriens. i. s̄m xpm. qui iubat
quoddam eterne lucis effudit. Et est in eden. hor e in uoluptate.
Et apprehendit deus hoīem quē fecit. et posuit eū in paradiso opari
et custodire. Vides qm̄ qui erat apprehendit. Erat autē in terra i
plasmationis sue. Apphendit autē eū uirtus dei. sp̄rans p̄cessus.
et incrementa uirtutis. Demq; in paradiso eū collocauit. ut scias
apphensum quasi afflatū diuina eē uirtute. Quo loco illud ad
uerte. quia ex paradisu uir scis est. mulier intra paradisu. Vnde
aduertis. q̄ nō loci. nō generis nobilitate. s; uirtute unusquisq;
grām sibi comparat. Demq; extra paradisu factus. hor e i inferio
re loco uir melior inuenit⁹. Et illa que i meliori loco. hor e i paradiso
facta est inferior repitur. Mulier em̄ decepta est. et uirum ipsa
decepit. Vñ ap̄tus petrus subiectas fortiori uaso mulieres sanctus
uiris suis uelut dñs obedire memorauit. Et paulus ait. Quia
adam nō est seductus. mulier autē seducta in p̄uaritatione fuit. De
inde contuendū. quia nemo debet sibi facile p̄sumē. Nam ecce illa
que in adiumentū facta est uiro. p̄sidio uiri indiget. quia uir caput
est mulieris. Ille autē qui adiumentū uxoris habiturū se eē crede
bat. lapsus e per uxorem. Vñ nemo dz facile alteri se credē. nisi
cui⁹ uirtutem probauerit. Nec arrogate sibi qui se p̄ auxilio pu
tauerit ad satum. s; magis et si inuenit fortiore cū se putabat
esse p̄sidio ab ipō grā mutuetur. Sicut et uiros mulieribus honore
impartiri ap̄tus p̄cepit petrus dicens. Viri similiter cohabitantes

LXXV
... facta tanq̄ infirmiori ual
... obedi q̄re uite uti ne
... est in paradiso uir. facti e n
... serpente mulier deaperet
... est. Licet hor sacramen
... mulier uite ex eo trahit
... quia posuit eum in parad
... et custodire. In opere
... quoda consumatio oper
... Her duo ab hanc requ
... custodia. qd e ḡuale.
... affectu intra mozaia
... custodia in domo. E
... egeret. tñ quia p̄m
... cha in paradisi
... debui offiri
... a te cogu
... p̄phetis docet. q
... laborant qui ed
... uigilant qui custod
... edificatiōis
... op̄s retere
... uigilate inquit et
... et ple
... nisi uigila
... Ex oī
... de ligno qd est sc̄e boni et m
... morte mortemim
... edendi singl̄ dixerit. edes.
... edens dixerit nō onosa
... absolui potes. Q
... et facendū. consone
... m̄positū. atq; diste
... s̄m uirtute p̄cepit
... nec solu utraq;. s; enā e
... nos iussit. Per oīa
... p̄i semp e. qui
... ut uirtute
... et nos vñ
... nos grē ad op
... ita et ist
... ad unū p̄cepit dicit
... Vbi uero de ligno sacro
... ad p̄les dicit. Non edet

scdm scientia tanq̄ infirmiori uaso mulieri impartientes honorem.
 tanq̄ coheredi gr̄e uite uti ne impediunt orōnes vr̄e. Ergo posi-
 tus est in paradiso uir. facta ē in paradiso mulier. Sz etiā tūc prius
 q̄ a serpente mulier deperet̄ habuit uiri gr̄am qm̄ de viro
 sumpta est. Licet hoc sacramentū magnū sit sic apl̄us dixit.
 Et ideo causam uite ex eo traxit. Ideoq; de uiro tantū scriptū dicit
 dixit. quia posuit eum in paradiso operari et custodire. Nō ideo
 est opari et custodire. In opere em̄ quidā uirtutis pressus ē. In
 custodia quedā consummatio operis deprehendit̄. eo q̄ q̄si consummata
 custodiat. Hec duo ab hoīe requirunt̄. et ut opib; noua querat.
 et peracta custodiat. qd̄ ē ḡiale. Phryson aut̄ qm̄ spūalia iudaico
 nō capiebat affectu. intra moralia se tenuit. Ut diceret hec duo q̄ri.
 Opera in agro. custodia in domo. Et q̄uis paradisi opib; inquit
 ruralibus nō egeret. tū quia p̄m; homo lex posteritatis futurus
 erat. Ideo legitimi etiā in paradiso. sp̄ciem suscepit laboris. ut nos
 ad operā et custodiā debiti officij et hereditarie successions mun;
 asserget̄. Hec duo g; a te exigunt̄ siue moralit̄ siue spūalit̄. qd̄
 etiā psalm; te p̄phetis docet. quia scriptū est. Nisi dñs edificauit
 rit domū. inuaniū laborant qui edificauit eā. Nisi dñs custodierit
 ciuitatē. inuaniū uigilant qui custodiū eam. Vides illos laborare
 qui in operibus sunt. edificationis q; processu. Istos uero uigilare
 qui iam custodiā perfecti opis receperunt. Unde et dñs apl̄is quasi
 iam p̄fectioribus. Vigilate inquit et orate ne intretis ī temptationē.
 docens p̄fecte nature mun; et plene uirtutis gr̄am eē seruandam.
 nec queq; etiā p̄fectionē nisi uigilauerit sui debere eē securū. Et
 p̄cepit dñs deus adē dicens. Ex oī ligno qd̄ ē in paradiso ad estā
 edes. de ligno qd̄ est sc̄e boni et mali nō edetis. Qua die aut̄ mā-
 ducaueritis ex eo morte moriemini. Qua rōne ubi p̄cepit ex om̄i
 ligno edendū singlt̄ dixerit edes. ubi aut̄ de ligno sc̄e boni et ma-
 li pluralit̄. edetis dixerit nō otiosa q̄stio. Verū si diligenter itendas
 scripturaz auctem absolui potes. Quod em̄ bonū hoc et faciendū.
 Qd̄ aut̄ bonū et faciendū. consonans et adherens. Qd̄ uō turpe
 hoc dissonans. inopositū. atq; discretū est. Et ideo dñs unitatem
 semp̄ intendens fm̄ unitatē p̄cepit. Demq; unitatē operat̄ qui fecit
 utraq; unū. nec solū utraq;. s; etiā om̄s unū fecit. Omnes em̄ unū corp̄
 et unū spūm eē nos iussit. Per oīa aut̄ p̄mogenitus tū sit ī unitate
 tū p̄e. quāctissim; p̄ri semp̄ ē. quia uerbū erat apud deū. Demq; aut̄
 ego et p̄r unū sumus. Ut unitatē sibi et maiestatis et diuinitatis
 nū p̄e eē mōstraret. Sz et nos unū eē p̄cepit. et siue nature unita-
 tis q; similitudinē in nos gr̄e adoptionez transfudit dicens. Pater
 sicut ego et tu unū sumus. Ita et isti in nobis unū fiant sint. q̄ ubi
 bonū p̄cepit tanq̄ ad unū p̄cepit dicens. Non edes. Unitas em̄ puari-
 tari non pot. Vbi uero de ligno scientie boni et mali dicit nō eē qu-
 standū. quasi ad p̄les dicit. Non edetis. Qd̄ em̄ phibitorū ē tanq̄

pluribus imperat. Ergo tñ aliud puto. et quid futurū sit in ipō iam
dei sermone reperio. De oī ligno gustandū ade soli p̄cepit. quem
seruaturū sciebat. De ligno aut̄ scie boni et mali nō eē gustandum
iam nō singuli. s; p̄saliter dicit. Sciebat em̄ p̄uaticaturā m̄tere.
Et ideo p̄ p̄salitatem ostendit nō seruaturōs. quia p̄salū deacta
sententia est. Et q̄ntū ad septuaginta uiroz̄ sententiā spectat. So-
lutū est qd̄ mouebat. Sz̄ quia Symachus utriq; singlt̄ dixit. itelli-
gimus id fecitū. quia in lege quoq; tū p̄p̄tm̄ alloquit̄ deus. singlt̄
alloquit̄ sicut habes. Audi Isrl̄. dñs deus tuus deus unus est. Et
diliges dñm̄ deū tuū. Nec in p̄iudicat̄ Symachi interpretatio.
qui v̄nitatem p̄ris et filij uiderē nō potuit. Et si
aliquotiens in sermone ip̄e et aquila cōfessi sunt. Nec quisq; de
eo q̄ p̄uaticaturū p̄p̄tm̄ diuina mandata singlt̄ alloquit̄. putet
superiori nō obuiandū eē sermōni. quia p̄p̄tus iudeoz̄ etiā singlt̄
data p̄sc̄pta uiolauit. Lex em̄ sp̄ualis ē. et ideo alterū i sermōe.
alterū in p̄destinatione diuino p̄p̄tm̄ deus alloquebat̄ oraculo.
Deniq; ait. Non coques ouem in lacte matris sue. Facilis ab hinc
p̄ceptorū celestū series uideret̄. nisi questionē plurimi cōmoueret.
Quibus r̄nderi oportet a nobis. ne simplices mentes malitiosa m̄-
temptatione transducant. Pleriq; em̄ quorū auctor apelles sicut
habes in tricesimo et octauo tomo eius. has q̄stiones proponit.
Quomō lignū uite plus opari uidet̄ ad uitam q̄ insufflatio dei.
Deinde si hoiem non p̄fectū fecit deus. unusquisq; aut̄ p̄ industria
pp̄am p̄fectionē sibi uirtutis asafat. nomie uidet̄ plus sibi homo
acquirere q̄ ei deus contulit. Tercū obicit. Si hō nō gustauit
rat mortē scire nō poterat. q̄ si nō gustauerat nesciebat. Si nesci-
ebat timere nō poterat. frustra igit̄ deus mortē pro terrore obie-
cit. quā hoiēs non timebant. Discamus igit̄ quia ibi lignū uite. ubi
etiā lignū scie boni et mali produxerit deus. Habes em̄ qz̄ p̄duxit
lignū uite
hoc ē in medio paradiso. Apud nos
em̄ intelligit̄ iāmenos. qd̄ i medio p̄duxerit. Ergo i medio paradiso
et uita erat. et causa mortis. Intellige quia nō homo fecit uitam.
Sz̄ uel opando uel custodiendo mandata dei potuit inuenire. Erat
aut̄ uita sicut ap̄tus dixit abscondita tū xp̄o in deo. homo q̄ siue
in umbra uite erat pp̄ figurā futurā. quia umbra est hec que nūc
nra ē uita in terra. siue in quodā p̄gnore uite erat. quia hebat
insufflationē dei. habebat q̄ p̄gnus imortalitatis. s; in umbra
uite positus absconditā uitam tū xp̄o in deo uulgari quodā tactu
et aspectu uiderē et capere poterat. Et si nōdū peccator. nō tñ
interrupte inuolabilis qz̄ nature. Ut puta. quia postea peccato lap-
sus est. nequaq; aut̄ adhuc peccator. Deniq; in umbra uite erat.
Qui aut̄ peccatores sunt i umbra mortis sunt. Peccatorū enim
p̄p̄tus sicut Esayas docet. sedebat in umbra mortis. tū lux orta
per dei grām. nō p̄ sue uirtutis ē meritū. Ergo iter sufflationē

et lignū uite nulla disto
sibi posse acquirere q̄ diuina
p̄p̄tm̄ tenere possimus. Labor e
possumus. Tercū illud q
mouet mortem timere nō p
absolutionē h̄t. Est em̄ nat
que nōdū sibi notē expe
em̄ columbe in ipō ortus su
eobus formidabiles. Pulli
sūt aucta quiddā de adue
m̄mabilia sensū fugiende n
hōie tōis utq; plensimo.
Vnde
Vnde faciūt alias questionē
obedire p̄cepto. Si em̄ bonū ē
improbi p̄ceptū nō obedire
Sz̄ bono p̄cepto nō obedire
cognitionis boni et mali ligni. q
ait. Erat adam factus est tam
boni et mali. bona aut̄ est. quā e
vmbis nō recte intrudere. Idq;
proferre. quā vim habeat hoc u
p̄cepto. cognouit em̄ dñs qui sim
ca pluribus facti sunt. in quib;
scire utq; nō in sola et p̄fecto
p̄cepto fieri. Oportuit aut̄ h
aut̄ p̄uaticaturū ē. Igit̄ qu
p̄ceptū ē. Verū etiā si extenu
sciam boni et mali interd
nō ē culpa. nō obediti eē man
et mali dñs deus putauit nihil
boni et mali nichil a p̄ual
nulla ē culpa. Iustus aut̄ ope
em̄ qd̄ non cognouerat boni
p̄uaticaturū et culpe. V
em̄ ē intellectu scie boni et n
falsū ē. q̄ nichil distet a parit
falsum est q̄ nichil distet a p
nihil abicit utq; ei q̄si nō p
p̄cepto peccatū. quia dignus n
p̄cepto. Potest etiā fieri ut etiā
nō sit. qm̄ pius q̄ sciat pu
et scit habes. quia pius q̄ sciat
et uirtutē damasa et spolia sa

dei. et escam ligni uite nulla discretio. Nec hominem quis potest dicere plus sibi posse acquirere quam diuina ei largitate collatum est. Vtina acceptum tenere possimus. Labor etenim noster eo proficit. ut quae tributa sunt resumamus. Tertium illud quod propositum est. quia qui mortem non gustauerat. mortem timere non poterat. facile ex communis naturae usu absolutionem habet. Est enim natura insitum omnibus animantibus. ut etiam quae nondum sibi nocere expectata sunt. quasi noxia reformident. Unde enim columbae in ipso ortu sui visu terror accipitur. Unde lupi omnibus formidabiles. Pullis milui. Quae si in his quae irrationabilia sunt aiantia quiddam de aduerso generis aiantium naturalis est terror. ut etiam irrationabilia sensu fugiende mortis accipiant. quanto magis in primo homine rationis utique plenissimo. naturalis quedam opinio mortis debuit esse uitande.

Respondens facit alias questiones. hoc modo. Non semper malum est non obedire precepto. Si enim bonum est preceptum. honesta est obedientia. Quae si improbum preceptum. non obedire utile. quod non semper malum est non obedire. precepto. Sed bono precepto non obedire improbum est. Bonum est autem operatum cognitionis boni et mali ligni. quoniam quidem deus bonum et malum nouit. Denique autem. Ecce adam factus est tanquam unus noster. Si igitur bonum est scientiam hanc boni et mali. bona autem est. quam etiam deus habet. Videtur qui interdicit eam hominibus. non recte interdicit. Idque proponere. Sed si intelligat quod sit cognoscere. quam vim habeat hoc uerbum. si sic intelligant quemadmodum oportet. cognouit enim dominus qui sunt ipsius. cognouit itaque eos qui unum ex pluribus facti sunt. in quibus inhabitat. et in quibus pambulat. Cognoscere utique non in sola et perfunctoria scientia est. sed in eorum operatione. quae oporteat fieri. Oportuit autem hominem obedire mandato. Non obediendo autem peccatus est. Igitur qui non obediuit errauit. quia peccatum peccatus est. Verum etiam si extenuare uelint vim cognitionis. ut perfunctoriam scientiam boni et mali interdicitam putent. in eo quoque peccatum est culpa. non obedientiam esse mandato. quia etiam tumultuaria scientiam boni et mali dominus deus putauit inhiendam. **A**lia questio. Qui non cognoscit bonum et malum. nichil a paruulo distat. Paruuli autem apud iudicem iustum nulla est culpa. Iustus autem operator mundi nunquam paruulum uocasset in culpam propter quod non cognouerat bonum et malum. quia paruulus sine ullo est crimine peccationis et culpe. Verum tamen in superioribus diximus. duplicem esse intellectum scientiae boni et mali. Si perfunctoriam scientiam accipimus. utique falsum est quod nichil distet a paruulo. qui non cognouit bonum et malum. Si autem falsum est. quod nichil distet a paruulo. quod non paruulus adam. Si non paruulus ascribitur utique ei quasi non paruulo peccato. Si peccatum ascribitur sequitur pena peccati. quia dignius inuenit pena. qui peccatum uitare non potuit. Potest etiam fieri ut etiam qui scientiam non habet boni et mali. paruulus non sit. quoniam pius quam sciat puer bonum et malum non credidit matrem. Et iterum habes. quia prius quam sciat puer uocare patrem et matrem accipiet uirtutem damasci et spolia samarie. Perfectus igitur qui operatur

Questio.

bonū. etiam si boni et mali sciam nō adeptus sit. ut multi pūsq̄ sciat legē ipi sibi lex sunt. Qd̄ aptus prius q̄ discretus non concupiscēs. malū ēē concupiscētia nesciebat. Deniq̄ ipē aut. peccatū nō cognouit nisi per legem. Nam concupiscētia nesciebam nisi lex dicit. Nō concupiscēs. Ad quam ptem etiā puer pot̄ ēē pfectus iure nature. pūsq̄ sciat concupiscētia crimen ēē. uelut concupiscētie crimen admittat. Ergo sciendū p̄funtoria sciam noluit deus hoīem scire q̄ malū est. ne q̄si ip̄fectus uitare nō posset. Non obediendo aut̄ mandato. iacturim̄ in culpam. Ergo culpam fatemur. Rursus aut̄ si altam et p̄funda sciam dicim̄ boni et mali. que quidē p̄funda scia p̄fectū facit. nō statū aut̄ puulus qui ad altam et p̄funda sciam puenire nō potuit. recte q̄ sicut puulus condēpnatur. **Q**ueri q̄stiones ferit. Qui nescit inquit bonū et malū. ne idipm̄ quidem nouit malū ēē. nō seruare mandatu. ne hoc ip̄ bonū nouit qd̄ est obedire mandato. Et ideo quia nō nouerat. uenia inquit dignus fuit qui nō obediuit nō condēpnatione. Que quidem questio de his absolutionē h̄t que ante cōmemorauim̄. Cōsiderare em̄ potuit homo ex his que deus ei ante cōtulērat. q̄ iustificationē dei accepit. q̄ erat in paradiso uoluptatis locatus. sumam autem obedientiā deferendā. Et ideo et si vim nesciebat boni et mali. tñ quia tantoz̄ auctor dixerat de ligno scie boni et mali nō ēē gustandum. fidem p̄ceptorū seruare debuerat. Non em̄ ab eo peritina. si fides exigebat. Intelligebat utiq̄ deū omnibus p̄uenire. P̄sonā iubentis spectare debuerat. Et si nō intelligebat vim qualitatemq̄ uisoz̄. sciebat tñ p̄ceptorū deferendā ēē reuerentiā. Habebat in natura h̄c opinionem. et si nō hēbat iudiciū boni et mali. Deniq̄ et mulier serpenti dixit. Ex omni ligno paradisi manducabim̄. de fructu autem ligni qd̄ ē i medio paradiso. dixit deus. nō manducabitis ex eo. Ita q̄ sciebat obediendū ēē mandato. ut diceret. ex omni fructu manducabim̄ qd̄ dñs impauerat. de ligno aut̄ qd̄ ē i medio paradiso impatū a deo dicit nō ēē gustandum. ne morte morerent. Ergo sciuit deferendū ēē mandatu. sciuit utiq̄ malū ēē p̄uaricari. Et ideo p̄uaricatio ista dāpnat. Accipe aliud. Si assumptio ligno scie boni et mali ita opatoria erat. ut et bonū et malū agnosceret. qd̄ uidet̄ sc̄pt̄a ostendere dū dicit. quia ubi manducauerūt ambo. aperti sunt oculi eoz̄. et cognouerūt q̄ nudi ēent. hoc ē. apti sūt oculi cordis. et cognouerūt turpes esse nudos se degere. Sine dubio ubi gustauit mulier de ligno scie boni et mali peccauit. et se peccasse cognouit. Que igit̄ se peccasse cognouerat. uel unū ad peccati cōmunionē inuitare nō debuit. Illiciendo aut̄ unū. et dando ei qd̄ ip̄a gustauerat. nō uitauit. si iterauit peccatū. Nam utiq̄ si uere rationē expetēs. eū que diligebat. nō trahere ad cōfortiū pene. si magis ab eo qd̄ cognouerat ip̄a ēē peccatū. ut inscientē reuocare debuerat. q̄uis uideat̄ hec mulier sciens q̄ post culpā in paradiso ēē nō posset. metuisse. ne sola de paradiso eueret. Deniq̄ abscondērit se ambo post culpā. Excludendā igit̄ se ēē cognoscens.

... quem diligebat. noluit
 ... mali mali est. si ai actus
 ... qd̄ malū ē fuit. si
 ... ad op̄andū qd̄ malū
 ... Nec statim necesse est. ut
 ... aut̄ marida aut̄ cupiditas
 ... uel ita ut cupiditas est
 ... cupiditas dum unusqu
 ... cupiditate dicit
 ... et cupiditate dicit
 ... eua his ad uita
 ... utriq̄ eua his ad uita
 ... neq̄ cupiditate uita
 ... qd̄ tam ip̄a gustauit
 ... sequens q̄
 ... desiderare nō poterat
 ... aduerterat
 ... facere d
 ... in sui
 ... boni et mali
 ... habebat
 ... nō potuit
 ... ab eo timuer
 ... tū marit
 ... a natur
 ... videt̄ li
 ... Siquidem u
 ... Aut si
 ... opinione actu
 ... ignoscere. tū posset ignoscere
 ... quon
 ... fuit. Et ideo
 ... auctore. Ne
 ... atq̄ il
 ... ei mortis med
 ... deus q̄ bonus med
 ... Scire bon
 ... qd̄ malū
 ... custodie cautione
 ... nec malū
 ... utriq̄ norim
 ... qd̄ malū est. et ex eo q̄ cogn
 ... ut profund
 ... tunc congruat.
 ... qui utriq̄ nesciat. q̄ qui
 ... qd̄ ut equi uel ut

consortio iuri quem diligebat noluit defraudari. Iterū accipe. Non
 cognitio mali malū est. si cū actus implet maliciā. Non em̄ statim
 qui nouit malū. qđ malū ē facit. si qui qđ malū ē nouit operatur.
 Intentiū autē ad operandū qđ malū est. aut uacūdia aut cupiditas ēē
 cōsueuit. Nec statim necesse est. ut habens sciām mali. faciat qđ ip̄bū
 nouit. nisi aut uacūdia aut cupiditate uincat. Vnde qđ dixim⁹ iūenti
 uui peccandi uel ira ut cupiditas est. ut plerūq; formido. licet ex for
 midine oriat̄ cupiditas. dum unusquisq; uult uitare qđ metuit. Et
 ideo recte uacūdiam et cupiditatē duoz alioz posuim⁹ inuentiua uitioz.
 Consideremus igit̄ utrū eua his ad uicū stimulis motata sit. Sed neq;
 nascatur merito. neq; cupiditate uicta est. In scđo duntaxat errat. ut
 edendo uiro daret. qđ iam ip̄a gustauerat. Primo fuerat cupiditas auc
 tor erroris. ut ip̄a ederet. sequentis q; fuit causa peccati. Quod enim
 iam gustauerat desiderare nō poterat. et gustando mali fuerat sciētā
 cōsecuta. Malū igit̄ qđ aduerterat. in uirū deriuare nō debuit. neq;
 cōiugem pp̄um puaritatōre facere diuim mandati. Sciens igit̄ pru
 dens q; peccauit. Sciens uirū in suū traxit erroze. Alioquū inueniet
 falsus esse de ligno scē boni et mali sermo. Si etiā postea qđ de ea
 arbore manducauit. sciām mali habere nō potuit. Q; si uer⁹ ē sermo
 cupiditatis utiq; causam hēe nō potuit. Licet plerūq; sic excusandum
 putent. qđ diligens uirū. ab eo timuerit separi. et hanc causā cupidi
 tatis p̄tendūt. qđ ēē uoluerit cū marito. Iterū alia q̄stio subrepat.
 Vnde mors acciderit ade. Utrū a natura ligni eiusmodi. An uero a deo
 Si nature hor ligni ascribim⁹. Videt̄ ligni hui⁹ fructus uiuificant̄ in
 sufflatione dei prestare. Siquidem uiuificauerat insufflatio. fructus
 hui⁹ ligni traxit ad mortem. Aut si deū operatorē mortis ēē memo
 ram⁹. Dicant qđ gemina opinione accusemus. Q; aut ita imit̄is ut
 noluerit ignoscere. cū posset ignoscere. Aut si ignoscere nō potuit. uide
 atur infirmus. Videamus igit̄ quomō diluendū sit. Nisi fallor qđ
 mortis cā mobedientia fuit. Et ideo hō ip̄e sibi mortis ē causa. non
 habens deū sue mortis auctōre. Neq; em̄ si medicus p̄scripserit egro
 tanti. a quibus uideat̄ cauendū. atq; ille ab interdicitis nō putauerit
 abstinendū. causa ē ei mortis medicus. si utiq; ip̄e sibi reus ē mor
 tis. Pp̄rie utiq; deus qđ bonus medicus phibuit. ne adam notitura
 gustaret. Iterū accipe. Scire bonū melius ē qđ nescire. et ei qui
 bonū sciat pulchrū est scire qđ malū sit. ut sciat cauē qđ malū est.
 ut prudens subeat custodie cautionē. Rursus autē. Non satis ē hoc
 solum scire qđ malū est. nec malū sciens sciā boni incipias defrau
 dari. Pulchrū ē igit̄ utrūq; norim⁹. ut et quia somus bonū. fugia
 mus qđ malū est. et ex eo qđ cognoscim⁹ malū boni grām p̄feram⁹.
 S; ita debes utrūq; scire ut profunde noueras. et qđ noueris exeq
 ris. Actus q; sciētie tue congruat. Alioquin tollerabiliorē scriptura
 iudicat eū qui utrūq; nesciat. qđ qui p̄funtorie utrūq; cognouit.
 Grauat em̄ scire. qđ ut exequi uel uitare nō possis. Grauat scire sine

usu atq; opere cognitionis profunde. Demq; obest ad existimatio-
nem medico scire qd proffit. et qd nocet egrato. nisi cognitione ea
quoadmodu oportet utat. Et idem no e cognitio bona. nisi ea uti
ris ut oportet. Item ampe. Non frustra lignu scie boni et mali
productum i medio paradiso est. Et si cuiq; ho'i productu esset su-
perflua interdictio. Sz neq; frustra factu e. neq; alij nisi ho'i factu e.
qui mandatū accepit ut no solo eo. si eo cu ceteris uteretur. Nam
si multa disantias. coplura repies. et plane innumera. que ei qui uti
nesat possint nocere. Nec ipas diuitias muemes fructuosas. si ha-
bens diues subsidia largitatis. neget alimenta paupib;. excludat
mopem subsidio destitutum. aliena extorqueat quia pualet potate

Questio.

Pulchritudo ipa et gratior corporis forma. frequenter in uitu. q' deformi-
tas trahit. Nuquid igr quisq' deformiores q' pulchroses filios ha-
bere desiderat. et mopes potius liberos suos cupit ee q' diuites.

Plura sut huiusmodi que no ad impudentia largientis referenda sut.
sz ad male utentis errore. Et ideo utentem accusandu potius q' dona-
tem. **Q**ueru g'no. Sciebat puaricaturu deus adam madata sua
an nesciebat. Si nesciebat. Non e ista diuine potestatis assertio.

Si aut sciebat. et nichilomin' sciens negligenda mandauit. No est
dei aliquid supfluu p'cipere. Supfluu aut p'cepit pmoplasto illi
ade. qd eu minime nouerat seruaturu. Nichil aut deus supfluo
facit. q' no e scriptura adeo. hoc em obicit qui uetus no recipit
testamentu. Et has interserit questiones. Veru hij sua sententia
et opinione uiuendi sut. Cu em no refutant noui testamenti fides.
exemplo sut arguendi. ut uetus credant. Qm cu sibi diuina p'cepta
et facta conueniunt un' auctoris testamtu utruq; lig' ee credendu.

Discant igr no supfluu no iustu etia puaricaturu p'septu ee mada-
tu. Nam et ipe d'ns ihus elegit iudam que pditor e sciebat. Que
si p imprudentia electu putant. diuine derogant potestati. Sz hoc
estimare no pnt. cu scriptura dicat. Quia sciebat ihus qui eu pditor
cet. Conticescant igr repugnatores isti uetis testamti. Sz qui etia
gentilibus si forte istud obicerint respondendu uidet. qui ex'plu
no accipuit. ratione exigunt. Accipiant etia ipi qua rone dei fili
uel puaricaturu mandauerit. ut elegerit prodituru. Venerat d'ns
ihus omes saluos face peccatores. etia circa impios ostende suam
debut uoluntatem. Et ideo nec pdituru debuit p'terire. ut aduer-
terent omis q' in electione etia pditoris sui seruandoz ouim isigne
p'tendit. nec in eo lesus est uel adam quia mandatū accepit. ut iudas
quia electus e. Non em n'itatem deus ut illi puaricationis. uel
huic puaritionis iposuit. Quia uterq; si qd accepit custodisset. a
peccato potuit se abstinere. Demq; nesciebat iudeos omis credituros
et tn ait. Non ueni nisi ad oues pditas domus isrl. Ergo non in
mandante culpa e. sz in puaricante peccatu est. Et qd in deo fuit
ostendit omnibus q' omis uoluit liberare. Nec tn dico q' puaricaturu

Immo quia sciebat
m'ndam in se debuit de
Nur aut uterq; redire
liberaret accepit. et hic em
liberata renouret a prodita
omib;. Non em consistere
essent aut peccato. no solu
Que nisi aliqua malit
no posset. Quid e pecc
obediencia p'ceptoru
relektus iudicamus.
boni et mali pullulan
ee uitandu. et id qd
In eo igr uocem dm u
quar. Et ideo si quis no ob
pene obnoxius estimati
atramento legim' m'septi
dei uiu. Ergo opinio nra
no hnt n'itate ea que legi
sibi sunt lex. qui osten
opinio igr sibi huana taq' de
stione. ut adiuuem mand
hant ipam opinionem m'p
legis amissent. Nouerat m
bas opiniones boni et mali
qua no nouerat. alieni a n
qua sciens deus peccaturu
et mali m'p'sit. ut pp admi
no posset. sicut in illo no p's
ophante uidearis. Atq; hinc
deu facta. Nam sic sup' osten
et hic dicit. Non g' creatura
homo aut opinionem accepit
ut q' alii boni deu. alii ope
dendu e illico. sm opinionez
qua peccator est homo. et ho
fuisse uideat. quia no puta
g' utri opatore hois a deo
deat operator e hois. quon
Viq; no bonus. Nam si
re gram' sit opatore peccator
re n'itatem ei' qui peccati
ent no ee g'rami opatorem. rec
leat. quous modo m'p'iente m

nesciebat futuram. Immo quia sciebat assero. Sz nō ideo peccantis
 pditoris inuidiam in se debuit deriuare ut ascriberet deo q̄ uterq̄
 sit lapsus. Nūc autē uterq̄ redarguit atq̄ quincit. quia et ille mā-
 datum ne laberet accepit. et hic etiā in apostolatus mun⁹ adscitus ē.
 vt uel bñficia reuocaret a proditoris affectu. simul ut dū alij reuocāt
 procedēt omnibus. Non em̄ cōsisteret peccatū si interdictio nō fuisset.
 Non consistente autē peccato. nō solum malitia. si etiā uirtus fortasse
 nō fuisset. Que nisi aliqua malicie fuissent semina. ut subsistē. uel
 eminere nō posset. Quid ē peccatū nisi p̄uacatio legis diuine.
 et celestū inobedientia p̄ceptorū. Non em̄ auribus corporis de
 mandatis celestibus iudicamus. Sz cū eet dei uerbu. opinionēs q̄
 dam nobis boni et mali pullularūt. dū id qd̄ malū ē naturaliter
 intelligim⁹ eē uitandū. et id qd̄ bonū ē nāliter nobis intelligim⁹
 eē p̄ceptū. In eo igr̄ uocem dñi uidemur audire. q̄ alia interdicit.
 alia p̄cipiat. Et ideo si quis nō obedierit illis. que semel a deo p̄cepta
 credimus. pene obnoxius estimatur. Dei autē p̄ceptū nō q̄si i tabulis
 lapideis attramento legim⁹. n̄scriptū. sz cordib⁹ n̄ris tenem⁹ i pressu
 spiritu dei uiuū. Ergo opinio n̄ra sibi legē facit. Si em̄ gētes que
 legem nō h̄nt nāliter ea que legis sunt faciūt. cuiusmodi legem nō
 habentes ip̄i sibi sunt lex. qui ostendūt opus legis sc̄ptū i cordibus
 suis. Opinio igr̄ sibi huāna tāq̄ dei lex est. Iterū hinc aliam
 faciūt q̄stionē. ut admiuem mandati ei⁹ qd̄ dixim⁹ i hoīs opinione
 cōsistere. hanc ip̄am opinionē imp̄ssam a deo nobis tāq̄ p̄scriptum
 diuine legis acuseut. Nouerat inquit hoīem peccaturū qui creauit
 eū. et has opinionēs boni et mali imp̄ssit. An nō nouerat. Vt si
 dixeris quia nō nouerat. alienū a maiestate dei sentias. Si autem
 dixeris. quia sciens deus peccaturū hoīem cōmunes tñ opinionēs
 ei boni et mali imp̄ssit. ut pp̄ admixtionē maloz uite p̄petuitatez
 seruare nō posset. sicut in illo nō p̄saguz futuri. Ita in hoc nō bonū
 deū significare uidearis. Atq̄ hinc arguuntur. quia nō ē creatura
 hoīs a deo facta. Nam sic sup̄ ostendim⁹ eos dicere. qz nō ē mādatū
 dei. sic et hic dicūt. Non ḡ creatura hoīs a deo. quia deus malū non
 fecit. homo autē opinionem accepit mali. dū a malis p̄cipit abstinere.
 Hoc autē ḡnē alū bonū deū. alū opatorez hoīs conant⁹ asserere. Quib⁹
 respondendū ē illico. sm̄ opinionēz suā. Si autē hoīem nolūt a deo
 factū. quia peccator est homo. et hoc refugūt. ne bonus deus pecca-
 torem fecisse uideat. quia nō putant bonū qui fecerit peccatorem.
 Dicant ḡ utrū opatorez hoīs a deo factū putent. Si em̄ a deo factus
 ille ut dicūt opatorez ē hoīs. quomō bonus deus opatorez mali
 fecit. Vtiq̄ nō bonus. Nam si qui peccatorez fecit nō bon⁹. Cauē-
 dum ne graui⁹ sit opatorez peccatoris fecisse. Debit em̄ bon⁹ deus
 phibere natiuitatem ei⁹. qui peccati substantiā hebat inducere. Q̄
 si dicunt nō eē genitū opatorez. requirendū. Vtrū bonus deus potuit
 mhibere quoquo modo incipientē maliciā. An nō potuerit. Si em̄

Questio.

nō potuit infirmus. Si potuit et nō fecit nō bonus. Ergo si sibi
ista nō cōgruunt. nec sue sibi hereticorū cōueniūt opinionēs. Re-
quiramus ne forte rationis fuerit. quā causa deus. siue geniti si-
ue nō geniti illius operatoris. sic uelit maliciam introire in hunc
mūdum. cū possit inhibere. Itaq; seruantes unū et eūdem deum
bonū atq; operatorē. id si possumus astruamus. qñ grē utriq; cō-
ueniat. Nec nō accusationis eorū declinem' iudiciū. qui ita dicit.
Quomō deus bonus qui nō solū passus ē introire in hunc mundū.
maliciam. s; etiā intantā cōfusionē uenire pmissit. Verum hec
accusatio tunc locū hēt. si ita anime vim et intima secreta mētis
inficeret. ut nullo pacto posset aboleri. et imedicabiliū uulnerum
menti atq; aīe nre uirus insideret. Esset em̄ aptior hui' querere
locus. q' cū om̄ia posset deus. hoīem tū perire sit passus. Verū cū
deus nri misericors respiciendi erroris remedia seruauerit. abolēdiq;
oīs contagiū. nō oboleuerit facultatem. quomō irōnabile ut iūsti
est. si pmissit m̄m materiale temptari quadā trepidatione fragilitatis
humane. ut fenerator postea grā per penitentiā delictorū in
hoīs rediret affectum. et fragilitatis sue conscius. q' tam facile a di-
uinorū mādatorū serie trepidando deuiguerit. deuigando trepidane.
tāq' clauū aīe fluctuantis mandata celestia timeret amittere. diuic
q; misericordie plus tribuens. q' recepit amissum. et sibi aliquid usur-
pans grē q' reuertitur. Nunc que sit illa rō cōsiderem'. quid sit
istud. q' cū mandatū daret hoī de illa ammirabili beataq; uita p-
scribens. ne contrariatus morte moreretur. de manducando. et nō
manducando putauerit eē manducandū. Sūt em̄ qui putant neq;
mādātū istud cōuenire celi et terre atq; oīm creatori. nequaq;
dignū incolis paradisi. eo q' illa uita similis angelorū sit. Et ideo
nō terrenū et corruptibilem hūc cibum esui fuisse possum' estimare.
quia qui nō bibūt neq; manducāt. erūt sicut angeli in celo. Cū igit
in cibo neq; premiū sit. quia esca nos nō cōmendat deo. neq; mag-
nū pialū sit. quia nō qd' intrat in os cōmūnat hoīem. s; qd' exit
de ore. Videt' sine dubio a tanto auctore nō eē pceptū. nisi hunc
cibū ad illū pphetiā referas. quia pro magno p̄mio pollicet' dñs
de sanctis suis. Ecce qui seruiūt michi māducabūt. Vos aut' esurie-
tis. Hic est em̄ cibus in quo uita desinit' eterna. quo quisq; fuerit
defraudatus morte morietur. Qñ quidem panis uiuus atq; celestis
ipe dñs est. qui uitam dat huic mundo. Vnde et ipe ait. Nisi mā-
ducaueritis carnē meā. et biberitis sanguīe meū nō hēbitis uitā eter-
nam. Erat em̄ panis aliquis. de quo p̄scripserat edendū paradisi
incolis. Quis ille. Accipe quē dicit. Panem inquit angelorum
manducauit homo. Est em̄ bonus panis. si facias uoluntatem dei.
Vis scire. quia bonus hic panis. Ipē filius manducat hūc panē. de
quo ait. Meus cibus ē ut faciam uoluntate patris mei qui in celis est.
Iterū uideamus quā rōne dñs deus ade dixerit. morte moriemini.

at cōmunicat

Quid intersit

Quid intersit. Vtrū aliquis dicat moriemini. an addat. morte mori
 enim. Ostendere em̄ debemus nichil supflūū in dei eē mandato.
 Itaq; hoc arbitror cum duo sibi sint contraria mors et uita. Sedm̄
 simplicem sermonē. a uita uiuere dicimus. a morte mori. Si autem
 geminare uelis utraq; quia uita s̄ uitam facit. dicit. uita uiuit. sic
 habes in lege. Et quia mors mortem facit. dicit. morte morietur.
 Non est aut supflua ista geminatio. Est em̄ uita ad mortē. et ē mors
 ad uitam. Quia et quis dū uiuit morit̄. et dū morit̄ uiuit. sūt
 ḡ quatuor distinctiones. Vita uiuere. et morte mori. morti uiuere.
 uite mori. Cum igit̄ hec se ita habeant. usus et cōsuetudinis piū
 dicatū debem̄ excludere. quia usus hoc h̄t ut cōmuniter dicatur.
 uiuere et qui uite uiuit. et qui morti uiuit. Et cōter dicitur mori.
 uel ille qui morti morit̄. uel ille qui uite. Itaq; ex quatuor illis
 duo significat. Ut dicat uiuentē uiuere. nec melius deterius qz
 distinguat. et dicat morientem mori. nec inter malā et bonā mortē
 uideatur eē discretio. Nam indiscreta quedā uita significat qualis
 irōnabilū. aut etiā paruulorū. Et indiscreta mors eque seqstratio.
 Igit̄ usu cōi quid sit uita uiuere. et quid sit morte mori. et quid sit
 uiuere morti. et mori uite cōsideremus. Puto em̄ sedm̄ scripturas
 quia uita uiuere admirabilem quandā illam uitam beatā qz significat
 et hūc uiuendi usum spirandi qz minus. cū b̄t uite grā ueluti cō
 iunctū et quadā participatione pmixtū demonstrare uideat̄. hoc est
 em̄ uita uiuere. uirtute uiuere. beate uite actus habere in ista cor
 poris uita. Contra aut̄ morte mori quid ē aliud nisi cū morte corpis
 deformitatem significare morientis. aū et caro cōmuni uiuendi ui
 nere defrudet̄. et aīa uite eterne usum h̄t nō possit. Est etiā qui
 uita morit̄. ut qui uiuit corpore si actu morit̄ suo. Quales illi sunt
 qui ut ait ppheta descendūt in infernū uiuentes. Et illa de qua dicit.
 qm̄ uiuens mortua est. Quartū superest. qz sunt etiā qui morte ui
 uunt. ut martires s̄c̄. qui utiq; morunt̄ ut uiuant. Morit̄ caro. sed
 uiuit grā mortuorū. Ergo absit a nobis ut p̄ticipes mortis uiuam̄.
 S; contra p̄ticipes uite moriam̄. Sanctus em̄ nec uite istius se uult
 eē participem. quidā ut ait. dissolui em̄ et eē cū xp̄o. m̄lto em̄ melius.
 Et alius. Heu me. quia incolatus meus plongatus ē. dolens utiq; cū
 cōsortia uite speret eterne. istius uite fragilitate se conteri. Et ideo
 possū cōtrario dicē. quia si uita uiuere bonū est. uite tñ uiuere abi
 guū est. Pot̄ em̄ dici quis uite uiuere. hoc ē uite eterne. istius uita
 corporis militare. Potest etiā dici uite uiuere. hoc ē uel quēcumq;
 uel s̄m̄ istius uite h̄t desiderū corporalis. Vti uerbi grā. Si quis idō
 honeste putet eē uiuendū ut his longeuitate uite bonis actib; cōse
 quat̄. quales pleriq; infirmiores sūt quos hec uita delectat. Sicut
 ergo uite uiuere quid sit accepim̄. quid sit morti mori accipiam̄. uel
 morte mori. Pnt̄ em̄ eē qui moriantur morti. et qui uite uiuant. Nā
 qui nō ita uiuit ut sedm̄ mortem aīe sue uiuat. is morti morit̄. quia

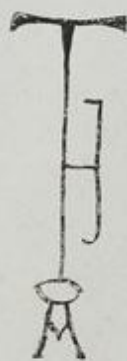
nō ē obnoxius morti. id est nexius arminose mortis amittit; nō con-
stringit unctis mortis eterne. Mortuus ē morti. hoc ē mortuus
peccato. mortuus ē pene. cui q̄rū est pene uiuere. hoc ē q̄n quis ui-
uit ad penā. uiuit ad mortem. Qui autē morit̄ ad penā. moritur ad
mortem. Est etiā qui in hac uita positus moriat̄ ad uitā. sicut ille
qui ait. uiuo aut̄ iam nō ego. uiuit uero in me xp̄us. Peccato enim
mortuus ē. deo uiuit. hoc ē. mors in eo mortua ē. s; uita uiuit. qui
ē dñs ihesus. Ergo bona uita eoz qui deo uiuūt. mala uita eoz
qui p̄cō uiuūt. Est etiā media uita. ut aiantū ceteroz. sic habes
scriptum. Producat terra aīam uiuentem fm̄ genus suū. sic habes
etiam mortuoz. Ut deus abraham. et deus Isaac. et deus iacob.
qua deus mortuoz nō ē; s; uiuoz. Sūt etiā quib; cōmunitas est
q̄dā mortis et uite. De quib; ait ap̄tus dīcēs. Si cōmortui estis. et
cōuiuētis. Si em̄ cōplantati inquit sum; similitudini mortis eius.
simul et resurrectionis erim;. Sientes quia uetus hō n̄ simul fixus
ē cruci. ut destruat̄ corpus peccati. ut ultra nō seruiam; peccato. Qui
em̄ mortuus ē. iustificatus ē a peccato. Sic autē figurat̄ mltas uite
dixim;. ita etiā mortis inueniemus. Dicit̄ em̄ mors mala fm̄ illud.
Aīa que peccauerit ip̄a moriet̄. Dīc̄ et mors cōmunit̄. sicut habes.
Verbi gr̄a. quia adam uiuixit tot annos. et appositus ē ad pr̄es suos.
et mortuus est. Dicit̄ etiā per baptismatis sacramētū mors. sic habes.
Consepulti em̄ sum; cū illo p̄ baptismū in morte. Et alibi. Si autē mortui
sumus cū xp̄o. credimus etiā quia simul uiuem; cū illo. Vides quia
mors quidem appellatione dicit̄. s; hec uita sit nr̄a. **I**tem alia q̄.
Quia dixit dñs. Non est bonū solū hōiem ēē. Primo diuim cognosce.
quia in superiorib; ubi hōiem finxit deus de limo terre. nō addidit.
Vidit deus quia bonū ē. quēadmodū in singulis opibus suis. Nam
si dixisset illic bonū ēē. quia hō factus ē. inueniret̄ utiq; hoc ēē q̄nū.
ut hic bonū ēē nō diceret; cū in superiorib; bonū ēē dixisset. S; hoc
ibi cognosce. ubi solū adam fecit. Ceterz. ubi cōmunit̄ comprehendit
uirū et mulierē factos. licet ne ibi quidē dixerit sp̄cialr. tū quia post
ea h̄t. Vidit deus oīa que fecit et erant ualde bona. euidenter est de-
claratū bonū ēē. q; et uir sit factus et mulier. **S**z ex hac q̄stione
alia rursus q̄stio emersit. Quomō em̄ q̄n solus factus ē adam. nō
dictū est bonū factū ēē adam. q̄n autē et mulier ex eo facta ē. tū ēē
bona omnia comprehendit̄ ē. licet illic omnem laudauerit creaturā. et
vniuersitatis creatio sit pbata. Qm̄ in hōie nature cōmunitas p̄di-
cata ē. tū nō uidet̄ otiosum. qua rōne ubi solus factus ē adam. nō
solū nequaquā p̄dicatio boni. cōplacito operi adiecta sit. s; etiā dictum
sit. nō ēē bonum solū hōiem. cum sciam; quia anteq̄ fieret mulier.
nō errauerit adam. Postea uero q̄n mulier ē fr̄a prior diuinū puari-
cata mandatū. etiā uirū suū traxerit in errorē. et intentiū ei; ex-
titerit. Si igr̄ uiro culpe auctor ē mulier. quēadmodū p̄ bono uidet̄
adiecta. Verū si cōsideres quia deo vniuersitatis ē cura. inuenies plus

placere dno debuisse. id in quo eet causa uniuersitatis. q̄ eodemmandum fuisse illud in quo eet causa peccati. Et ideo quia ex uiro solo no poterat huani generis fieri ppagatio ppagatio. p̄nuiciauit dñs non esse bonu solu hoiem ee. Maluit em̄ deus plures ee. quos saluos face possz. et quibz donaret peccatu q̄ vnu solu adam. qui liber eet a culpa.

Demqz quia idem utriusqz auctor e opis. uenit i huc mudu ut saluos faceret p̄cozes. Postremo ne cam parricidij reu pus q̄ gnaret filios passus e interire. Ergo pp gnatione successionis humane debuit mtr adiu uiro. Demqz hoc ipsa ueba declarant dicentis dei. Non esse bonu solu hoiem ee. Nam si mulier pus peccatura erat. tn̄ redeptioz sibi partura no debuit abusu diuine opationis excludi. Quis em̄ adam no e seductus. mulier tn̄ seducta. et in p̄uaricatione fuit vtri. salua tn̄ erit inquit p filioz gnatione. mter quos gnauit et xp̄m. Nec illud otiosum. q̄ no de eadem terra. de qua plasmatus est adam. Sz de ipius ade costa facta sit mulier. Ut sciremus una in uiro et mli ere corporis ee natura. vnu fonte gn̄s huani. Ideo no duo a p̄ncipio facti. uir et mulier. neqz duo uiri. neqz due mulieres. Sz p̄muiz vir. demde mulier ex eo. Vna em̄ naturam uolens hoium constitue deus. ab uno p̄ncipio creature eius m̄apiens. multaz et disparu nataru eripuit facultate. Faciamus inquit ei adiutoriu simile sibi. Adiutoriu. ad gnatione constitutionis humane intelligim. et uere bonum adiutoriu. Nam si pro meliore accipis adiutoriu. maior quedaz in causa gnationis opatio mulieris repit. Sicut istius terre. que semina p̄mo accepta cohibendo paulatim fetu suo adolescere facit. et producat in segetem. In eo igit adiutoriu bonu mulieris q̄p̄ etia inferior dicat adiutor. ut in usu reperim huano. quia dignitates potiores pleriqz adiutore m̄ti inferiores asiscit. Specta nuc tur deus finxit de terra om̄s bestias. agri. et oia uolatilia celi. et adduxerit ea ad adam. ut uideret quid uocaret ea. Qua rone hoc factu e. ni tantuimo bestias agri. et uolatilia celi deus adduxerit ad adam. Erant em̄ pecora fm̄ suu genus. Demqz habes infra. quia iposuit adam noia oibus pecoribus. et oibz bestiis agri. Ade aut no est inuentus adiutor similis illi. Que igit absolutio est. ni quia idomi te bestie. et uolatilia celi diuina potestate ad hoiem deducantur. De pecoribus aut domitis cogregandis. et ho habuit potestatem. Itaqz illud diuine opationis fuit. hoc humane diligentie. Simul accipe. qua causa om̄ia deducta sint ad adam. Ut i oibus uideret ex utroqz sexu subam costare nature. i. ex masculo et femina. et ipo usu exemploqz cognosceret necessariu sibi consortiu mulieris adiectu. Et inmsit inquit deus soporem i adam. et obdormiuit. Quis est iste sopor. nisi quia paulisper ad couugiu copulandu cu nitendimus auim ueluti intentos oculos ad dei regnu. indmate atqz iflectere uidemur. ad quenda somnu istius mundi. Et paulisp obdormiuit diuinis du in secularibus mudanisqz requiescimus. Demqz postea

quod soporem inuisit in adam et dormiuit. tunc edificauit dominus deus
costam quam sumpsit de adam in muliere. Bene edificauit dixit.
ubi de mulieris creatione loquebatur. quia in uiro et muliere do-
mus uidetur quedam plena esse perfectio. Qui sine uxore est quasi qui
sine domo est sic habet. Sicut enim uir publicis officijs. ita mulier
domesticis ministerijs habilior estimatur. Considera quia e corpore
costam suscepit. non ex anima portione. hoc est. non anima ex anima. sed os de
ossibus meis. et caro de carne mea. hec uocabitur mulier. quod causa
humane generationis agnouimus? Sed quia plerisque mouet. quia diligenter
intuentur quomodo si uel primum magni munus dei fuit circa homines.
ut in paradiso homines collocarent. Vel postea magnorum remuneratio
esse uideretur meritorum. ut ad paradysum iustus unusquisque rapiatur.

Dicitur etiam bestie et pecora agri. et uolatilia celi in paradiso fu-
isse. Unde plerique paradysum animam hominis esse uoluerunt. In qua uirtuti
quedam germina pullularunt. Hominem autem et ad operandum et ad custo-
diendum paradysum esse positum. hoc est mentem hominis tunc uirtuti animam uidetur
excolere. non solum excolere. sed etiam tunc excoluerit custodire. Bestie
autem agri et uolatilia celi. que adducuntur ad adam. non rationabiles
motus sunt. eo quod bestie uel pecora quedam diuersae sint corporis pas-
siones ut turbulentiores ut etiam languidiores. Volatilia autem celi
quid aliud estimamus? nisi manes cogitationes. que uelut uolatilia
more nostram trauiolant animam. et huc atque illuc uario motu sepe
transducunt. Propea nullus inuentus est menti nostrae similis adiutor
nisi sensus. hoc est estesis. Simile sibi solum nostrae non potuit inuenire.
Sed forte arguas. quia hec quoque deus in tali paradiso collocauit.
hoc est passiones corporis et uanitatem quandam fluctuantium ut iam
um cogitationum. quod ipse auctor fuerit nostri erroris. Considera quid di-
cat. habete inquit potestatem piscium maris. et uolatilium celi. et omnium
repentium que repunt super terram. Vides quod ille tibi tribuerit potestatem
ut de omnibus iudicare tu debeas singulorum gratia iudicij tui sobria defi-
nitione discernere. Vocauit ad te omnia deus. ut super omnia mentem
tuam esse cognosceres. Cur que tibi similia minime repisti asascere
tibi. et copulare uoluisti? Dedit tibi deus certe sensum. quo uniuersa
cognosceres. et de cognitis iudicares. Meritoque de illo secundo para-
diso eiectus es. quia non potuisti seruare mandatum. Sciebat enim
deus te esse fragilem. sciebat iudicare non posse. ideo dixit quod frugilio-
ribus. Nolite iudicare ut non iudicemini. Ergo quia sciebat infirmum
te esse ad iudicandum. uoluit obediens te esse mandato. ideo preceptum
posuit. Quod si non paruicatus es. periculum incerti iudicij inuicem non
quiuisses. Itaque quoniam iudicare uoluisti. ideo addidit. Etenim ad factum
est quod unus ex nobis. ut sciat bonum et malum. Uoluisti tibi arrogari
re iudicium. penam prauum iudicij refutare non debes. Posuit tamen te contra
paradysum. ne memoriam eius posses abolere. Demum iusti in paradysum
sepe rapiunt. sic paulus raptus est in paradysum. et audiuit archana



LXXII
Et in si a primo celo ad sec
pore raparis. hoc est quia pi
mialis. trano spualis. si ita ra
pore spualis. Aialis em
celo ascensio tibi e nra. ut
malo ut possis diuidere o
uone uideat. Et fortasse q
no loat ho loqui. et tuc
Paulus aplus custodi
erare. Aut fortasse ideo
eat adhuc in corpore cos
ones. Videbat legem curri
ho em malo intelligi ne uide
terrorem. Si em ut pp han
pans post hanc future laqu
paradiso asensione uirtutis
illa audiet dicente dnm
em uenienti. hodie meti er
entor omni bestiar que er
per se pens mulier. Quid
qd e in padiso. Cum da
atur. illum aduersari m
et uoluptas atq delectatio
sapia. sicut habes. Qua
uere de delectationu genera
em. Sine q delectatione inte
et innuma sensibus nro. Ni
m mēbris meis repugn
me i lege peccati. Si aut
pns huani. Que causa aut
lomon at. Qua inuidia di
unde aut causa bitudo hois
obolus accepta gram tenere
ut incola paradisi eet el
pse qui fuisset superioris natu
at. Homo aut inferioris nat
uidens dicit. Iste inferior ad
de terris migrabit ad celu
uirtus uas habeo quibus ha
me et mater e. corruptibilu
tate tu et ipa lapsu pot ee
pse lapsu uitare no potu. E
me sua maiora desiderat. hec
unde carnis est q no habeat

uerba. Et tu si a primo celo ad secundum, a secundo ad tertium mentis tue uigore rapiaris. hoc est quia primum unusquisque homo est corporalis, secundo animalis, tertio spiritualis. si ita rapiaris ad tertium celum ut uideas fulgorem gratie spiritualis. Animalis enim homo que sunt spiritus nescit. Et ideo tertij celi ascensio tibi est necessaria ut rapiaris in paradisu. rapiaris iam sine periculo ut possis diiudicare omnia. quia spiritualis diiudicat omnia. ipse autem a nemine iudicatur. Et fortasse quod adhuc fragilis audies uerba ineffabilia que non liceat homini loqui. et tunc quod acciperis seruato. et quod audieris custodi. Paulus apostolus custodiebat ne laberetur. aut alios certe faceret errare. Aut fortasse ideo dixit paulus. quia non licet homini loqui. quia erat adhuc in corpore constitutus. hoc est uidebat istius corporis passiones. Videbat legem carnis sue repugnantem legi mentis sue. Hoc enim malo intelligi ne uideam quendam adhuc futuri iudicij iactare terrorem. Si enim ut per hanc uitam securitas ut nullos peruationis post hanc future laqueos formidemus. Quicunque ergo fuerit in paradiso ascensione uirtutis. audiet misteria dei archana. atque secreta illa audiet dicente domino tunc latroni illi a scelere ad confessionem reuertenti. hodie tecum eris in paradiso. Serpens autem erat sapientior omnium bestiarum que erant super terram. quam fecit dominus deus. Et dixit serpens mulieri. Quid utique dixit deus. ne cadatis ab omni ligno quod est in paradiso. Cum dicit sapientior serpentem intelligis quem loquatur. id est illum aduersarium nostrum. qui tamen huiusmodi habet sapientiam mundi. Sed et uoluptas atque delectatio bene sapiens dicitur. quia et carnis appellatur sapientia. sicut habes. Quia sapientia carnis inimica est deo. Et ad exquirenda delectationum genera astuti sunt qui appetentes sunt uoluptatum. Siue ergo delectationem intelligas quedam est diuino aduersa mandata. et inimica sensibus nostris. Unde sanctus paulus ait. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee. et captiuam me in lege peccati. Si autem ad diabolum referas. uerum inimicum est generis humani. Que causa autem inimicitiarum nisi inuidia. Sicut salomon ait. Quia inuidia diaboli mors introuit in orbem terrarum. Inuidie autem causa beatitudo hominis in paradiso positi. Et ideo quoniam ipse diabolus acceptam gratiam tenere non potuit. inuidit homini. eo quod figurat e limo. ut nicola paradisi esset electus. Considerabat enim diabolus quod ipse qui fuisset superioris nature. in hec secularia et mundana deciderat. Homo autem inferioris nature sperabat eterna. hoc est quod inuidens dicit. Iste inferior adipiscetur quod ego seruare non potui. Iste de terris migrabit ad celum. tunc ego de celo lapsus ad terras sum. Multas uias habeo quibus hominem decipere possum. De limo factus est terra ei mater est. corruptibilibus inuolutus est. Et si anima est superioris nature tunc et ipsa lapsu potest esse obnoxia. in corporis carcere constituta. quoniam ego lapsu uitare non potui. Est igitur uia prima ut decipiat. dum conditione sua maiora desiderat. hic enim quidam est conatus indystric. Deinde carnis est quod non habeat desiderare. Postremo in quo uideor

ego omnibus esse sapientior / nisi circumscribam hominem. et uersuta et fraudi
de contendam. Itaque machinatus est. ut non primo adam adorret.
si adam per mulierem circumscribere conaretur. Non adorsus est eum qui
coram celeste accepit mandatum. Sed eam adorsus est / que a uero didi-
cerat / non a deo. quid obseruare acceperat. Neque enim habes quia
mulieri dixit deus. si quia a deo dixit. Et ideo per adam cognouisse
mulierem estimanda est. Cognoscens igitur hoc loco temptamenti genus.
plurima etiam alijs locis temptamenti genera reperies. Alia sunt per
principem istius mundi. qui quedam uenena sapientie in hunc mundum
euomuit. ut uera putarent homines esse que falsa sunt. et specie quadam
hominum caperet affectus. Non enim semper quasi apertus hostis ingre-
ditur. sed sunt quedam potestates que amore simulent gratiam que preten-
dant. ut paulatim cogitationibus nostris uenenum sue iniquitatis infundat.
a quibus oriuntur illa peccata que uel ex delectatione. uel ex quadam
mentis facilitate nascuntur. Sunt etiam alie potestates que ueluti col-
luctantur nobiscum. Vnde et paulus ait. Quia nobis non est colluctatio ad-
uersus carnem et sanguinem. sed aduersus principatus et potestates et rec-
tores huius mundi tenebrarum horum. aduersus nequitiam spiritualium in celestibus.
Volunt enim hac quadam contentione nos frangere. et ueluti quoddam aere
nostrum corpus elidere. Vnde et paulus quasi bonus athleta non solum ictus
aduersantium potestatum uitare cognouerat. uerum etiam aduersantes
ferire. Vnde et ait. Percutio pugnis. non ut aera cedens. Et ideo quasi
bonus athleta ad coronam meruit peruenire. Sunt ergo temptamenta
diaboli multiplicia. et ideo bilinguis serpens habet atque letalis.
Sed eo quod diaboli minister. Aliud lingua loquitur. aliud corde meditatur.
Sunt et alij ministri. qui et cordis et uocis sue infectis ueneno uelut
uerborum suorum iactant sagittas. Quibus dominus ait. Generatio uiperarum.
quomodo potestis bona loqui cum sitis mali. Et dicit serpens mulieri.
Quid utique dixit deus ne edatis ex omni ligno quod est in paradiso. Et dicit
mulierem serpenti. Ex omni ligno paradisi manducabimus. de fructu
autem ligni quod est in medio paradisi dixit deus non manducabitis ex eo.
neque tangetis ne moriamini. Cum audieris sapientiore omnibus bestijs
esse serpentem. hic etiam queere uersutiam. Simulat se uerba dicere. et
proprios intexit dolos. Cum enim dixisset deus. Ex omni ligno quod est in
paradiso edetis. de ligno autem scientie boni et mali non edetis. quia enim dicit
manducabitis ex eo morte moriemini. Serpens quasi interrogans
mulierem cum dixisset deus. ex omni ligno quod est in paradiso edetis. de
ligno autem uno non edetis. inseruit mendacium ut diceret. Ab omni ligno
non edetis. cum de uno tantum ligno scientie boni et mali precepit non
esse gustandum. Qua ratione fefellerit nihil mirum. quia his qui aliquem
circumscribere conantur consuetudo est fallere. Non est igitur interrogatio
otiosa serpentis. Sed ut scias in mandato nullum uicium esse potuisse.
Respondit mulier et ait. Ex omni ligno paradisi manducabimus. de
fructu autem ligni quod est in medio paradisi dixit deus non manducabitis

Lxxvii
... ne tangetis ne morte moriamini
... in relatione mandati
... ad deum nos gratia
... vel deprehendat pueritiam
... simplex mandati forma
... Plurimique testis di-
... addendum est. Nam
... addidit mulier. neque t
... deus. si non edetis. t
... uel superfluo a
... dei esse mandati.
... aliquid diuini
... deus plagam
... magis nihil diuini
... prima esse mand
... si ad adam di
... mandasse
... quia adam non eua
... fuerat. ipsa q
... mandati. m
... transmissi
... uidet cepit
... de duobus uidet m
... illa co
... non
... decepti
... uideam. utri
... obfuisse
... ad cautione
... interdum
... nec permisit
... quod fecit uide
... natura fuis
... te malu tangere. S
... cadentem sed
... noctis. et tenebrar
... hor igit de
... non inhiuerit qu
... ante uoluerimus
... et potu ple
... ante cognoscas m

ex eo neq; tangetis ne morte moriamini. In mandato quidē nullū ē
 uitiū. s; in relatione mandati. Item q̄ntū p̄sens lectio docet. dixim⁹
 nichil uel cautionis nos grā iūgere debere mandato. Si quid em̄ ut
 addas uel detrahas p̄uaritatio quedā uidet̄ eē mandati. Pura
 em̄ et simplex mandati forma seruanda. uel testimonij series est.
 intimanda. Plerūq; testis dū aliquid ad seriem gestorū ex suo adi-
 cit. totā testimonij fidem partis mendatio decolorat. Nichil igit̄ uel
 bonū uideat̄ addendū est. Namq; hic qd̄ offensionis habet prima
 specie. qd̄ addidit mulier. neq; tangetis ex eo quicq;. Tangetis em̄
 nō dixerat deus. s; nō edetis. s; tñ lapsus incipit eē p̄ncipium.
 Nam que addidit uel supfluo addidit. ut addendo de p̄p̄o semiple-
 nū intellexit dei eē mandati. Docet igit̄ nos p̄ntis series lectiois
 neq; detrahete aliquid diuinis debere mandatis. neq; addere. Nam
 si iohannes hoc indicauit. de suis scriptis. Si quis apposuerit inquit
 ad hec adiciet in illū deus plagas que septe sūt i libro isto. Et qui
 dempserit de uerbis p̄phetic hui⁹. delebit deus partem illi⁹ de libro
 uite. Quanto magis nichil diuinis mandatis ē detrahendū. Hinc
 ḡ cepit p̄uaritatio p̄ma eē mandati. Et plerūq; putant nō mulieris
 hoc uitiū eē s; ade. Ita adam dixisse mulieri dum eā uellet facere
 cautiorem. ut adderet mandasse deū. non tangetis ex eo quicquaz.
 Habemus em̄ qua adam nō eua acceperit mandati a deo. Nondum
 em̄ mulier formata fuerat. Ipsa quidem uerba ade. quibus mulieri
 dicit formā seriemq; mandati. non prodit lectio. S; intelligim⁹ per
 uirū ad mulierē seriem transisse mandati. Videor tñ quid alij se-
 niant. nichil a muliere uidet̄ cepisse uitiū. nichil a muliere mendatium.
 Nam et si de duobus uideat̄ incertū. tñ sexus p̄dit. qui p̄us errare po-
 tuerit. Adde qua p̄iudicio illa cōstringit̄. cui⁹ et postea p̄or error
 inuentus est. Viro em̄ mulier. nō mulieri uir. auctor erroris ē. Vñ
 et paulus ait. Adam nō ē deceptus. mulier aut̄ seducta i p̄uarita-
 tione fuit. Nūc uideam⁹. utrū p̄ter adiectionē que mandato
 applicata qd̄ additū est obfuisse uideat̄. Nam reuera si bonū ē.
 neq; tangetis ex eo. ad cautionē p̄ficiēbat. tūc deus hoc minime
 interdixit. Immo nō interdicens p̄misisse uideat̄. Itaq; utrūq;
 querendū. qua rōne nec p̄misit. nec interdixit. Sūt em̄ qui
 dicunt. Qua rōne qd̄ fecit uideri. nō iussisset tangi. Verū tū
 in eo ligno audieris naturā fuisse sciē boni et mali. pot̄ estimari.
 quia noluit te malū tangere. Satis ē em̄ nobis uidere sathan
 sicut fulgur de celo cadentem scdm̄ uocē dñi. et dantem escam nō
 luminis s; noctis. et tenebrarū filijs. Quia septū ē. Dedit eū in
 escam p̄plo ethiopū. hoc igit̄ de eo septū ē. qd̄ nō mādurauerit
 tangi. Q̄ aut̄ non inhibuerit quid intelligā accipe. Sūt multa
 que noceant si ante uoluerimus haurire. q̄ que sint illa cogno-
 scere. Illud et de tibus et potu plerūq; usu uent. Quippe si id
 qd̄ amarū est ante cognoscas indues patientiā. Et si intelligas

illa que sunt amara prodesse, indues tolerantiam, ne offendat te amaritu-
do repentina, ut incipias recedere profutura. Prodest ergo ante cognoscere
ut ex eo quod cognoueris profutura nec amara fastidias. Sed hec nunquam
nocere potest, illud quod magis, nisi prouideat nocere possit. Gentilis quidam
est ad fidem tendit, ceterum est et uult maiorem accipere doctrine fidei
plenitudinem, caueat ne dum uult discere male discat, et discat a
fortino, discat ab ario, discat a sabellio, tradat se huiusmodi magis,
quorum quedam eum teneat auctoritas, et inductus quadam magistrorum
presumptione teneris sensibus impissa diiudicare non nouerit, prius igitur
oculus mentis perspicat quid sequatur, uideat ubi uita sit, tangat de
magis uitalium diuinorum uitalium lectionum, ut nullo prauo offendatur in-
prete. Legit illi sabellius, Ego in patre et pater in me, et dicit uera esse
presumpta. Legit fortinus, quia mediator dei et hominum homo populus ihesus, et
alibi, Quid me uultis interficere hominem? Legit etiam arius, quia
dixit, Omne pater maior me est. Legit quidem manifestum, si qua ratio dicitur
sit debet ante tractare serui, ut ratione dictorum possit auertere. Dicitur
quadam magistrorum auctoritate, et profuisset ei non quesuisse quod tale inuenisset
doctorem. Sed etiam gentilis si quis scripturas accipiat, legit oculum pro
oculo, dentem pro dente. Legit etiam, Si scandalizauerit te dextera
tua abscede illam, non intelligit sensum, non auertere diuinum archana
sermonis. Prius labitur quam si non legisset, et ideo docuit quemadmodum
dei uerbum inuestigare deberent, non profunctorie, non improuide, si dili-
genter atque sollicitate. Quod erat inquit ab initio quod audiuimus et quod
uidimus oculis nostris perspeximus, et manus nostre perscrutatae sunt de uerbo
uite, et uidimus et testamur et annuntiamus uobis. Vides quod ante uelut
in manibus quibusdam perscrutatus sit dei uerbum, et postea annuntiauerit.
Et ideo nichil ad eum et eum fortasse nouisset uerbum si tractantibus dili-
genter mentis quibusdam manibus ante tetigissent. Infirmi enim
tractando et diligentius requirendo inuestigare suam uindictamque
quam non intelligunt, putant inuestigare naturam. Certe illi infirmi id
linguam in quo scientiam boni et mali esse cognouerint ante quemadmodum
tangerent debuerant perscrutari. Nam et mali sepe nobis potest pro-
desse cognitio, et ideo diaboli fraudes ut in hac legitur lectione uel
in prophetia ut discamus quemadmodum artes eius cauere possimus. Cog-
noscenda sunt enim temptamenta ut non ut sequamur, sed ut docti instructique
caueamus. Sunt hoc loco qui dubitatione habeant utrum ex omni ligno
ita dixerit deus esse gustandum, aut tamen de omni ligno, ita de scientia boni et
mali ligno gustaretur. An uero de omni gustandum ligno, de solo ligno scientia
boni et mali non esse gustandum, qui ne id quidem inuisibile esse rationis
quod quibus noxia est huiusmodi ligni sunt, tamen si tamen ceteris ederet noxia
esse non posset. Quod quidem antidotum tirationi de corpore serpentis
confici solere dicitur, quod utique uirus corpusque serpentis tamen solu-
sumit nocet, tamen admiscet alijs sanitatis est et salutis. Sapientia quod
boni et mali si quid sapientie habeat, si quis uite semper intendat.

Si quis cetera uirtutum gratia consequatur, nequaquam inutilis estimatur. **H**ac igitur ratione putauerunt plerique posse etiam illud intelligi, ut uideatur deus id inhibuisse, ne absque ceteris solum lignum sancti boni et mali gustare non prohibuisse cum ceteris. Et hoc ideo putant dictum, quia ait deus ad adam. Quis tibi indicauit quoniam nudus es, nisi a ligno a quo preceperam tibi ab solo ne manducares manducasti. quod uideretur dare aliquem interpretandi locum, nisi uideri in superioribus dicente serpente, quid utique dixit deus, ne edatis ab omni ligno quod est in paradiso, respondisset, quod est in medio paradisi, dixit deus, non manducabis ex eo. In quo quoniam mulieris perueritate fides subeat infirmior, tamen non omnibus adam spoliabo uirtutibus, ut uideatur in paradiso nullam assensurus fuisse uirtutem, nichil de ceteris gustauisse lignis, propter quod culpa madisset, et fructus esset aliquos consecutus. Non spoliabo ergo adam, ne genus humanum omnino dispoilem, quod innocens est antequam sensum accipiat scientie boni et mali. Neque enim dictum est nisi gusti fueritis et efficiamini sicut puer iste non intrabit in regnum celorum. Puer enim cum maledicit non remaledicat, cum peccat non repercutit, ambitionum et rapinarum temptamenta non nouit. Ergo uerius puto, quod ne cum alijs fructibus lignum edendum esse precepit. Nam et si bona scientia profecto, imperfectum inutilis est. Imperfectum auferim omnem hominem dicit, quoniam ipse paulus quasi imperfectus dicit. Nam quod iam acceperim aut profectus sum, sequor aut si comprehendam. Et ideo imperfectus dicit dominus. Nolite iudicare, ut non iudicemini. ergo imperfectum inutilis scientia. Denique peccatum nesciebam, nisi lex diceret. Non concupiscetis. Et infra. Sine lege enim peccatum mortuum est. Quid enim in proderat scire quod uitare non poterat. Quid michi proderat scire quod lex carnis mee impugnet. Impugnat paulus, et uidet legem carnis sue repugnantem legi mentis sue, et captiuari se in lege peccati. Non de conscientia sua presumptit, si christi gratia confidit se a mortis corpore liberandum. Et tu quaequam operari scientem non posse peccare. Paulus dicit. Non enim quod uolo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago. Et tu arbitraris homini prodesse scientiam, que delicti augeat inuidiam. Esto tamen ut profectus peccare non possis. In adam deus omnes homines prouidit, et ideo promissae gratia non conueniebat humano habere scientiam boni et mali, quam per carnis uicia ut oportebat expertere non poterat. Discimus igitur temptamenta diaboli plena esse mendacibus. Vix enim unum uerum uidetur ex his que pollicitus est, reliqua falsa composuit. Sic enim habes. Et dixit serpens mulieri. Non morte moriemini. Ecce unum falsum. Nam morte mortuus est homo qui secutus est promissa serpentis. Deinde addidit. Scit enim deus quia quatuor die manducaueritis ex eo aperientur oculi uestri, hoc solum uerum. Quia infra habes, quia manducauerunt ambo et aperti sunt oculi eorum. Sed hoc uerum quod noteret. Denique non omnibus aperire oculos utile. Quia scriptum est. Videbunt et non uidebunt. Sed statim adglutinatum mendacium est, quia aduixit, et eritis sicut dii scientes bonum et malum. In quo licet aduertit idolatrie

auctorem esse serpentem. eo quod plures deos induxisse in omnium uideatur
errores / quadam serpentis astutia. Et hoc sefellit quia homo sicut dicitur
Non solum enim homines ut dicitur esse desiderant. sed etiam qui quasi dicitur erant quod
dicitur est. Ergo dixi dicitur estis / sui gratiam perdidit. Et uidit mulier quod
bonum est lignum ad manducandum. et quia gratum oculis ad uidendum.
et speciosum est ad intuentum. In firma auctrix iudicij que de eo quod
non gustauerat iudicabat. Et ideo non facile nisi quod diligentius per
tractauerim / quod interiori probauerim / affectu uidetur ad opus aliquod
esse sumendum. Accipiens inquit de fructu eius manducauit. et dedit
viro suo. et manducauerunt ambo. Bene permissum est ubi deripit
adam. quia non sua culpa sed uicio lapsus uxoris est. Et apti sunt inquit
oculi eorum. et cognouerunt quod nudi essent. Et ante quidem nudi erant.
sed non sine uirtutum tegumentis. Nudi erant propter morum simplicitatem. et
quod amictum fraudis natura nesciret. Nunc autem multis simulationum
inuolutionibus mens humana uelatur. Ergo postquam se expoliatos se illa
sinceritate et simplicitate uiderunt integre incorrupteque nature quere
mundana et manufacta reperunt. quibus nudas sue mentis operent
delectationes / et mundi huius umbratiles uoluptates uelut folia folijs
assuentes quibus obumbrarent genitale secretum. Nam quomodo
clausos oculos habuit adam corpore. qui omnia astantia ita uidit ut
his nomen imponeret. Quomodo cognouerunt. id est interiore et altiore
sententia. non timentem sibi sed uirtutum deesse uelamina. Et assuerunt inquit
folia ficus. et fecerunt sibi succinctoria. ficum hoc loco pro qua specie de
beant accipere / diuinam nos docet series lectionum. quoniam quidem serpens esse
qui sub uite et fidei requiescit scriptura memorauerit. et salomon dixerit.
Quis plantat ficum. et de fructu eius non manducat. Et dominus ad ficum
ueniens ideo sit offensus quia non inuenit fructum. sed folia tantum. Do
cet ergo me adam. quid sint folia. qui postquam peccauit de folijs ficus fe
cerit sibi succinctorium. qui de fructibus magis eius gustare debuerat.
Iustus fructum elegit. folia peccatorum. Qui est fructus. fructus inquit
spiritus est. caritas. gaudium. pax. patientia. benignitas. modestia. con
nientia. dilectio. Non habebat fructum qui gaudium non habebat. Non ha
bebat fidem qui perueritatus est mandatum dei. Non habebat continentiam
qui interdicto sibi gustauerat ligno. Ergo quocumque perueritatum mandatum dei
spoliatur atque nudatur. et fit ipse sibi turpis. Vult se opere quibusdam
ficus folijs. fortassis quibusdam manibus ut umbratilibus fructibus.
quos consumptis mendacibus assuens. et uerbum de uerbo struens. ad ope
riendam conscientiam sue mentis factique uelamine peccatorum intexit. ut
pudenda sua contegat. Facit enim super se folia qui culpam uelare de
siderans aut diabolus delicti memorat auctorem. aut carnis pretendit
illectibras. aut alium quempiam persuasorem prodat erroris. et de scripturis
diuinis frequenter promit exempla. quibus iustos in culpam prohibet in
cidisse dicens si forte in stupris fuerit deprehensus. et abraham cum
antilla contubuit. et dauid alienam adamauit. et sibi assouit uxorem.

... sibi quedam exempla
... non potest requirendum. Na
... logis spiritualis uerba corporali
... omne ueriditatis a
... et eterne. Bona igitur inter
... sub qua iusti sancti
... singulorum sicut paulus
... ex ea fructu.
... ueriditate seruare non
... interpretatione succinctor
... debuisse. In lumbis
... gratiam esse diuinam. Et id
... ubi futurus gratiam
... que manserit usque in
... aduenit finem inueni
... ut roletur promissis. Et ideo
... Quia ipse dominus ait
... in manibus uis. Vide e
... Non enim secularia si
... inquit uoce domini deam
... qui ubique semper e
... dei per diuinam seriem
... inuenit. non audimur quod
... Cum legimus quia ihesus d
... Ergo dum hec rece
... peccator quod non
... suam latere cupie
... ad finem uide
... si enim tu deo disputat.
... et uenite dis
... audire has scripturas audire uo
... nisi qui
... pietatis uerendum
... culpa feruet in corpore
... deum sensus errantis.
... ambulante in
... in illis et inte
... in die sensum redierit
... hic nos gestum abs
... in medio ligno
... et arbitrate
... et aiaz usque ad
... ubi es. Quomodo loquit
... si uirtute quadam

Assumit sibi quedam exempla de prophetarum serie septuaginta. fructu
 eam non putat requirendum. Nonne tibi uidentur etiam iudei assuere.
 dum legis spiritualis uerba corporaliter interpretantur. quorum interpretatio
 fructum omnem uiriditatis amittit. damnata maledicto aridita-
 tis eterne. Bona igitur interpretatio. hoc est spiritualis fides est
 fructuosa. sub qua iusti sanctique requiescunt. quam qui plantauerit
 in animis singulorum sicut paulus ait. Ego plantavi. apollo rigauit.
 manducauit ex ea fructum. Mala autem interpretatio fructum
 ferre. uiriditate seruare non poterit. Quid igitur grauius? hac
 se adam interpretatione succinxit. eo loco ubi fructum magis castitatis
 se succingere debuisset. In lumbis enim in quibus perfringitur quedam se-
 mina generationis esse dicitur. Et ideo male ibi succinctus est ad folijs
 mutilibus ubi future generationis non fructum futurum. sed quedam peccata
 signaret. que manserunt usque in aduentum domini saluatoris. Ceterum.
 postquam dominus aduenit. fiam inuentum in cultam. rogatus ne eam iuberet
 exire. ut toleret promissit. Et ideo folijs non iam sed diuino sermone
 succingimur. Quia ipse dominus ait. Sicut lumbi uestri perfringunt. et lucine
 ardentes in manibus uestris. Unde etiam peccata in zona uestris portari
 prohibet. Non enim secularia sed eterna debet zona uestra seruare.
 Et audierunt inquit uocem domini deambulantis ad uesperam. Que est
 ambulatio dei. qui ubique semper est. Sed puto deambulationem qua-
 dam esse dei per diuinam seriem septuaginta. in quibus quedam dei uersat
 sapientia. uel presentia. cum audimus quae ipse aspiciat omnia. Et oculi domini sunt
 iustos. Cum legimus quia ihesus dixit. Quid cogitatis mala in cor-
 dibus uestris. Ergo dum hec recensem quasi deambulante cognoscamus
 deum. suggerat quod peccator quod non quod dei posset latere conspectum. sed
 intra consuetudinem suam latere cupiebat opera sua. notare uolebat.
 Iusti est enim facie ad faciem uidere. quia iusti mens non solum deo
 presentis est. sed etiam cum deo disputat. Sicut scriptum est. Iudicate pupillo et
 defendite uiduam. et uenite disputemus dicit dominus. Cum legit ergo
 peccator has septuaginta audit uocem dei ambulantis quasi ad uesperam.
 Quid est ad uesperam. nisi quia culpam sero cognoscat. et sero uenit
 quedam erroris preteriti uerendum. que errore peruenire debuerat.
 Nam dum culpa feruet in corpore et anima exagitat corporis passionibus
 non cogitat deum sensus errantis. hoc est. non audit deum ambulante
 in septuaginta diuinis ambulante in mentibus singulorum. Dicit enim deus.
 Omnis inhabitabo in illis. et inter eos ambulabo. et ero illorum deus.
 Ergo cum in anima sensum redierit potestatis formido diuine. tunc eru-
 bescamus. tunc nos gestamus abscondere. tunc in peccatorum uestrorum posi-
 ti cogitationibus in medio ligni paradisi ubi peccauimus deprehendimus
 latere cupientes. et arbitantes quod deus non requirat occulta. Sed
 scrutator animarum et animarum usque ad diuisionem anime penetrans dicit.
 Adam ubi es. Quomodo loquitur deus. Numquid uoce corporea.
 Non utique. sed uirtute quadam presentiore quam uox corporis potest esse

accusator est sui in principio sermonis. Neque enim potest quisquam iustificari a peccato. nisi fuerit peccatum ante confessus. Unde dominus ait. Dic iniquitates tuas ut iustificeris. Ergo quia eua ipsa confessus delictum est. mitior sequitur et profutura sententia. que condemnaret errorem. et veniam non negaret. ut ad vitam suam conuersa seruiret. Primum ne eam facile delectaret peccare. Deinde ut sub fortiore uase locata. ne transduceret vitam. si magis uiri consilio ipsa reuerteret. In quo quidem misterium christi et ecclesie euidenter agnoscitur. Designat enim ecclesie ad christum futura conuersio. et religiosa seruitus subdita dei uerbo. que multo sit melior quam seculi habens libertatem. Denique scriptum est. dominum deum tuum adorabis. et ipsi soli serues. hec igitur seruitus dei donum est. Denique inter benedictiones numeratur huiusmodi seruitutis obsequium. Nam et ysaac in loco benedictionis eam dedit Esau filio suo. ut seruiret fratri suo. Denique benedictionem ille postebat. et si unam sibi cognouisset esse preceptam. tamen aliam postulabat dicens. Numquid una benedictio tibi est pater. Per hanc igitur seruitutem ille qui per gula primitias suas ante uendiderat. et studio uenationis agrestis gratiam benedictionis amiserat. credidit seipso futurum esse meliorem. typum christi ueneraret in fratre. Hanc enim seruitutem pollet populus christianus. sicut et dominus ad discipulos suos ait. Qui uult inter uos primus esse sit omnium seruus. Denique hanc seruitutem operatur caritas. que spe maior et fide est. Unde scriptum est. Per caritatem seruite inuicem uobis. Hoc est ergo misterium quod ait apostolus esse in christo et in ecclesia. hec enim uere in purgatione ante fuit. si salua erit per filiorum generationem. in fide et caritate et satisfactione cum castitate. Preuaricata utique in preteritis generatio hominum saluata per filios. ut quod in iudeis offenderat. in christiana posteritate corrigeret. Serpens inquit me suasisit. Et hoc ueniabile deo uisum est. eo quod nosset multas ad decipiendum uias. esse serpentis. quia transfiguratur in angelum lucis. et ministri eius sicut ministri iusticie. Sunt falsa imponentes rebus singulis nomina. ut temeritate dicat esse uirtute. et auaricie nomen imponat industrie. Serpens enim mulierem decepit. Virum mulier ad purgationem de ueritate deduxit. Serpentis typum accepit delectatio corporalis. Mulier symbolum sensus est mentis. Vir mentis delectatio. Itaque sensum mouet. sensus menti transiit. quam accepit passionem. Delectatio igitur prima est origo peccati. Ideoque non mireris. cur ante serpens damnetur iudicio dei. Secundo mulier. Tertio uir. Secundum erroris ordinem damnationis quoque ordo seruat est. Delectatio enim sensum. sensus autem mentem captiuam facere consuevit. Ut scias autem quia serpens typus est delectationis. damnationem eius aduertit. Super pectus inquit tuum. et in utero tuo ambulabis. Qui sunt qui in utero suo ambulant. nisi qui uentri et gula uiuunt. Quorum deus uenter. et gloria in pudendis eorum. Qui terrena sapiunt. et cibo onerati ad terrena curuant. Bene ergo delectationi ait. que tibi intenta terra uidetur manducare. Super pectus tuum. et in utero tuo ambulabis. et terra manducabis omnibus diebus uite tue. Tollenda est.

omnis exausatio diabolo. ne forte malicie sue aliquid possit obtendere. ut dicat iniquitate suam ex condemnatione uenisse. et ideo ad notandum hoibus p̄tinaçiter obniti. quia ideo damnatus ē ut noceret. Quid uidet̄ eē p̄ximū opinionem si tamq̄ dāpnationis accipim̄ istā sententiā. Non em̄ deus ad hoc serpentē damnauit ut noceret. s; quid futurus eē ostendit. Et quidē temptatio illa q̄ amplius hominib; proffit; superi; demonstrauim;. S; tū cū legerim;. quia scriptū est. dicente deo. honorificantes me honorificabo. et cōtēptor mei honore priuabit;. Licet nobis ex his uerbis aliquid estimare. Deus em̄ operat̄ qd̄ bonū est. nō qd̄ malū. Ergo doceant te uerba diuina. quia operat̄ gl̄iam. penam relinquit. honorem bonorū opationis sue eē declarans cū dicit. honorificantes me inquit honorificabo. Et contemptores inquit mei nō dixit honore priuabo. s; honore priuabunt;. Non sue operationi deputans eorū iurā. s; quid futurū eēt ostendens. Ergo hic nō dixit. facio te sup̄ pectus tuū. et i utero tuo ambulare. et terrā manducare p̄ om̄s dies uite tue. S; ambulabis inquit et manducabis. ut p̄dixisse magis de serpente que futura sunt uideret;. q̄ p̄sēpisse quid faceret. Terra inquit tibi tribus erit. nō aīa. Nam et hoc peccatoribus p̄dest. Vnde et ap̄t̄us tradidit huiusmodi in iteritu carnis ut sp̄s saluus sit i die dñi n̄i ihu xpi. Pectore aut̄ et uentre aut̄ reptare serpentē. nō tam pp̄ corporis figurā. q̄ quia pp̄ terrenas cogitationes. de illa celesti b̄ndictione sit lapsus. Pectus em̄ frequēter recessus quidā accipitur sapie. Et ideo ap̄t̄us sup̄ pectus xpi reclinat caput. nō i terram deicit. Ergo si sapia diaboli feris immanissimis compat̄. quibus itra pedes pectus sit. s; etiā hoies. qui terrena sapiūt. nec interiore affrū eriguntur ad relū. utero uident̄ reptare per terrā. Vtq; uentrē aīe n̄e nō corruptibilibus seculi hui; implere. s; magis dei uōo satiare debem;. Bene igit̄ dauid p̄sona suscipiens ade dicit. humiliata est in puluere aīa mea. adhesit in terra uenter meus. Adhesit em̄ dum configurat̄ serpenti. qui pascat̄ iniquitate terrena. Ideoq; nos ap̄t̄us cōfigurari dicit oportere xpo. ut uirtus xpi p̄tendat in nob;. Que sententiā nō putat̄ in serpentē grauis. cum etiā adā qui leuius peccauit tali cōdempnat̄ sententiā. Scriptū ē em̄. Maledicta terra in operibus tuis. In tribulatione manducabis eam om̄s dies uite tue. Videt̄ certe similitudine quedā eē sententię. s; tū i ip̄a similitudine magna discretio est. Interest em̄ utrū manducet aliquis terrā sic dñi ē serpenti. quia terrā manducabis. An uero sicut hoī dicit̄ ē. In tristitia manducabis. Adiectio em̄ ista. in tristitia. discretione facit. Discretio quam uim hēat considera. Bonū ē in tristitia magis terrā manducare q̄ in delectatione. hoc ē ut in actu quodam et sensu corporis contristari uidear. q̄ delectari in peccato. Multi em̄ pp̄ nimias iniquitates nō suscipiūt peccati cōsententiā. At uero ille qui ait. Castigo corpus meū et seruituti redigo. cōtristat̄ in n̄orū

peritorū. quia sua tanta
debet. Demq; et nobis s
deū est. nō s̄m seculū. Op
sententiā s̄dm deū. Nam s̄dm
aut̄ tristitia mortem operat
ad gr̄am p̄uenisse qui contrist
hos. Illos uero in supplicio ten
bos. Demq; hebrei qui ingem
gr̄am consecuti sunt. Et quia
denati sunt sp̄uali. Egypti uero
habuit. rei detestabili seruient
illa discretio q̄ serpenti dicit̄.
in tristitia inquit manducabis. e
s̄m̄ aīa. ut quēdā intelligim
aduenimus in quadā malicia eē uid
illa. Quando uero panem. cū con
habemus processum uite huius. s
tatem iam nō ego. hoc est. nō e
ego qui s̄m̄. S; uiuit in me xpi
qui uenit de celo. Viuit sapienti
e resurrexto. deinde considera. qu
is est serpens. Nec terra in se
gibus tuis. Ad aīnā dicit̄ est.
terrena. i. opera secularia. Et m
is et tribulos generet. nisi fuerit l
cham experierimus in labore qu
os. Repugnat em̄ lex carnis. i. q̄
q̄ sudandum. ut castigemus corp
s̄m̄ sp̄ualia seruimus. Si em̄ em̄
meternus. Si em̄ sp̄ritualia s̄
s̄m̄ sp̄ritualia. Amen.

penitentia peccatorum. quia sua tanta delicta non habuit. ut in his
 contristari deberet. Denique et nobis suadet utilem istam esse tristitiam.
 que secundum deum est. non secundum seculum. Oportet inquit uos contristari in
 penitentia secundum deum. Nam secundum deum tristitia salutem operatur.
 Seculi autem tristitia mortem operatur. Sed et de ueteri testamento accipe
 illos ad gratiam peruenisse qui contristabantur in operibus secularibus cor-
 poralibus. Illos uero in supplicio remansisse qui delectabantur huius
 operibus. Denique hebrei qui ingemiscabant in laboribus egypti
 iustorum gratiam consecuti sunt. Et quia panem in tristitia manducauerunt
 esca donati sunt spirituali. Egypti uero qui talia opera cum exultatione
 celebrabant. rei detestabili seruitutes nullam ueniam sunt adepti.
 Sed et illa discretio que serpenti dicitur. quia terram manducabis. Ade-
 autem in tristitia inquit manducabis. et cum sudore manducabis. Madu-
 cabis fenum agri. Ut quendam intelligamus in his esse pressum. Et quoniam terram
 manducamus. in quadam malicia esse uideamus. Quando fenum. in quodam
 processu. Quando uero panem. cum consumata fuerit fortitudo. Ergo et
 nos habemus processum uite huius. sicut habuit et paulus qui dicit.
 Vivo autem iam non ego. hoc est. non ego qui terram antea manducabam.
 Non ego qui fenum. Sed uiuit in me christus. hoc est. uiuit panis ille ui-
 uis qui uenit de celo. Viuit sapientia. Viuit gratia. Viuit iustitia.
 Viuit resurrectio. Deinde considera. quia non est maledictus homo. sed ma-
 ledictus est serpens. Nec terra in se maledicta est. Sed maledicta inquit
 in operibus tuis. Ad animam dictum est. Time terram maledictam est si habeas
 opera terrena. id est. opera secularia. Et maledicta non in uniuersum. sed ut
 spumas et tribulos generet. nisi fuerit humane studio operatio exercitata.
 Quod si etiam exercuerimus in labore quidem et sudore. si tamen panem mandu-
 cabimus. Repugnat enim lex carnis legi mentis. Et laborandum nobis
 est. atque sudandum. ut castigemus corpus. et seruituti redigamus. et
 que sunt spiritualia seminemus. Si enim carnalia seminauerimus. que carna-
 lia sunt metemus. Si enim spiritualia seminauerimus. metemus ea
 que sunt spiritualia. Amen.